

ZAŁĄCZNIK NR 1
do Uchwały nr XV/96/2008
Rady Gminy Adamów
z dnia 1 lutego 2008 roku

STRATEGIA
ROZWOJU LOKALNEGO
GMINY ADAMÓW
na lata 2007 – 2015

Opracowała:
Dr Teresa Szot – Gabryś



Ul. Unicka 4, pok. 206
20 – 126 Lublin
Tel./fax (081) 442 00 15

Adamów 2007

Preambuła

Proces planowania strategicznego stanowi jeden z podstawowych warunków sprawnego i efektywnego zarządzania gminą. Planowanie pomaga bardziej wydajnie gospodarować zasobami, przewidywać problemy, które mogą pojawić się w niedalekiej przyszłości, aby odpowiednio wcześniej zacząć im przeciwdziałać. Opracowany plan strategiczny umożliwi uporządkowanie i odpowiednie rozłożenie w czasie planowanych działań. Pozwala to na uniknięcie realizacji projektów ad hoc, nie powiązanych ze sobą logicznie i nie wpisujących się w ciąg przyczynowo – skutkowy. Strategia rozwoju gminy pokazuje, że planowane do realizacji zadania są konsekwencją strategicznego myślenia o rozwoju.

Planowanie strategiczne rozwoju Gminy Adamów prowadzone jest systematycznie od kilku lat. Wyrazem tego rodzaju polityki podjętej przez gminę są wypracowane i wdrażane dokumenty strategiczne, jak:

- Strategia Gminy Adamów na lata 2000 – 2010;
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów na lata 2004 – 2006;
- Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Adamów, 2004.

Niniejsza Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów na lata 2007 – 2015 ma na celu weryfikację i aktualizację planów strategicznych gminy w kontekście uwarunkowań nowego okresu programowania środków z Funduszy Unijnych na lata 2007 – 2013.

SPIS TREŚCI

I. CEL, METODOLOGIA I HORYZONT CZASOWY STRATEGII	5
II. DIAGNOZA STRATEGICZNA.....	8
1. Przestrzeń i środowisko.....	8
2. Sfera społeczna.....	30
3. Sfera gospodarcza	38
4. Infrastruktura techniczna	48
5. Infrastruktura społeczna.....	55
6. Zarządzanie	61
III. GMINA NA TLE POWIATU.....	68
IV. ANALIZA SWOT	71
V. WNIOSKI I REKOMENDACJE	80
VI. MISJA, WIZJA - CEL GENERALNY STRATEGII	84
VII. CELE STRATEGICZNE - OBSZARY PRIORYTETOWE.....	87
VIII. CELE OPERACYJNE - KIERUNKI DZIAŁAŃ	94
IX. ZGODNOŚĆ ZE STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI	100
X. SYSTEM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA.....	108
XI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	121
XII. KONSULTACJE SPOŁECZNE	124
XIII. WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY.....	126
XIV. ZAŁĄCZNIKI.....	131

I. CEL, METODOLOGIA I HORYZONT CZASOWY STRATEGII

Strategia rozwoju stanowi instrument prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego polityki rozwoju. Jest dokumentem długookresowym, określającym generalny kierunek działania gminy oraz przedstawiającym metody i narzędzia jego wdrażania. Ze względu na swój otwarty charakter – możliwość aktualizacji i zmian – proces planowania strategicznego pozwala na elastyczne dostosowywanie i korygowanie celów strategicznych w kontekście zmieniających się uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych gminy.

Strategie rozwoju lokalnego zostały usankcjonowane prawnie w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 roku „O zasadach prowadzenia polityki rozwoju”, art., 9.

Zatem opracowanie strategii rozwoju jest podstawowym zadaniem, które stoi przed samorządem gminy. Waga tego dokumentu wynika ze znaczenia celów, którym strategia służy. Są nimi:

- planowanie własnych działań samorządu;
- pozyskiwanie wsparcia ze strony rządu i środków z Unii Europejskiej;
- organizowanie wspólnego wysiłku wszystkich instytucji i społeczności lokalnej, zaangażowanych w rozwój gminy.

Strategia rozwoju lokalnego może być określona jako koncepcja działania zmierzającego do zrównoważonego i długotrwałego rozwoju, przedstawiona w formie zwięzłego dokumentu zawierającego procedury osiągania zamierzonych celów. Dokument taki powinien składać się z: diagnozy stanu istniejącego, analizy słabych i mocnych stron, celu

strategicznego i celów pośrednich, części dotyczącej sposobu realizacji założonych celów, z wyszczególnieniem roli poszczególnych podmiotów, mechanizmu monitorowania i korygowania wdrażanej strategii. Dla efektywności realizowanej strategii istotne znaczenie posiada zaangażowanie w proces jej opracowywania przedstawicieli wszystkich znaczących instytucji i grup interesów w regionie. Strategia jest dokumentem, który jest punktem wyjścia do opracowania planu finansowo – rzeczowego, czyli ustalenia, na jakie działania i w jakiej wartości będą wydatkowane środki publiczne, którymi dysponuje samorząd.

Niniejsza Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów na lata 2007 – 2015 opracowana została przy zastosowaniu następującej metodologii:

I. Część diagnostyczna

- analiza opisowa gminy w różnych aspektach: położenie geograficzne, zasoby naturalne, sfera i infrastruktura społeczna, infrastruktura techniczna, sfera gospodarcza, zarządzanie, itd.;
- określenie głównych problemów i uwarunkowań w poszczególnych sferach oraz analiza SWOT – identyfikacja mocnych stron, słabych stron, szans i zagrożeń;
- sformułowanie wniosków i rekomendacji.

II. Część strategiczna

- określenie misji, wizji i celu generalnego strategii;
- wskazanie priorytetów rozwoju oraz celów strategicznych;
- wskazanie celów operacyjnych i zadań;
- opracowanie Wieloletniego Planu Inwestycyjnego w kontekście możliwości budżetu gminy;
- określenie systemu wdrażania i monitorowania.

Nieodłącznym elementem i walorem zastosowanej metodologii jest partycypacja społeczna w procesie opracowywania strategii. Dzięki temu

strategia uwzględnia potrzeby społeczne i ma wsparcie lokalnej społeczności w fazie jej wdrażania.

Planowanie rozwoju gminy na szczeblu lokalnym umożliwia:

- Uwypuklenie interesów społeczności lokalnej;
- Zapewnienie mieszkańcom, a także podmiotom gospodarczym poczucia bezpieczeństwa i stabilizacji;
- Eliminację lub złagodzenie konfliktów w rozwoju gminy;
- Zapewnienie takiego rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiskowego gminy, który nie zakłóci form ekorozwoju;
- Podniesienie walorów gminy w aspekcie kulturowym, turystycznym, gospodarczym;
- Tworzenie korzystnego wizerunku gminy;
- Zwiększenie zaufania mieszkańców do władz lokalnych;
- Zapewnienie racjonalnego budżetu w stosunku do potrzeb i możliwości gminy;
- Możliwość pozyskania środków pozabudżetowych na finansowanie przedsięwzięć służących rozwojowi gminy;
- Zapewnienie mobilności działania w zakresie realizacji zarówno zadań obligatoryjnych, jak i zadań fakultatywnych samorządu lokalnego we współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, jak też partnerami społecznymi.

II. DIAGNOZA STRATEGICZNA

1. Przestrzeń i środowisko

Zakres analizy:

- Umiejscowienie gminy w województwie i kraju;
- Charakterystyka sieci osadniczej;
- Opis zasobów kulturowych;
- Opis zasobów naturalnych;
- Zagrożenia dla środowiska naturalnego.

Położenie gminy

Gmina Adamów położona jest w południowo – wschodniej części Polski, w Województwie Lubelskim oraz powiecie zamojskim. Gmina leży na północnych krańcach Roztocza Środkowego, w górnym dorzeczu rzeki Wieprz. Od północy graniczy z Gminą Zamość, od zachodu z Gminą Zwierzyniec, od wschodu Gminą Krynice, od południowego wschodu Gminą Łabunie i od południa z Gminą Krasnobród. Obszar gminy sąsiaduje także z Roztoczańskim Parkiem Narodowym oraz Krasnobrodzkim Parkiem Krajobrazowym. Krajobraz gminy jest malowniczy – pagórkowaty z dużą ilością lasów, typowy dla Roztocza. Środowisko naturalne jest czyste i rozwija się tu sieć gospodarstw agroturystycznych. Te walory predysponują Gminę Adamów do rozwoju funkcji turystycznej.

Siedzibą Gminy jest miejscowość Adamów, która jest oddalona od miasta powiatowego Zamościa o 20 km. Położenie Adamowa względem innych ważnych ośrodków w województwie jest następująca:

- Lublin – 105 km;
- Tomaszów Lubelski – 35 km (przez Krasnobród);
- Zwierzyniec – 20 km (przez Szewnię Dolną lub przez Bondyryz);

- Krasnobród – 12 km;
- Hrebenne (międzynarodowe przejście graniczne) – 65 km (przez Krasnobród i Tomaszów Lubelski).

Mapa województwa Lubelskiego z podziałem na powiaty i gminy



Źródło: www.lubelskie.pl

Gminy powiatu zamojskiego



Źródło: www.lubelskie.pl

Gmina Adamów usytuowana jest w południowej części powiatu zamojskiego.

Charakterystyka sieci osadniczej

Gmina Adamów jest gminą wiejską. Jej powierzchnia wynosi 11 066 ha, w tym grunty orne 5 165 ha. Niemalże 40% powierzchni gminy stanowią lasy.

Gmina podzielona jest na 18 sołectw: Adamów, Bliżów, Bondyż, Jacnia, Trzepieciny, Rachodoszcze, Boża Wola B, Suchowola - Kolonia, Suchowola A, Suchowola B, Feliksówka, Szewnia Dolna, Szewnia Górna, Potoczek, Czernowoda, Grabnik, Malinówka. Są to miejscowości o zabudowie zagrodowej, w dużej części rozproszonej.

Gęstość zaludnienia wynosi 47 osób/km², co jest znacznie mniejszym wskaźnikiem niż w Województwie Lubelskim (88 os/km²) i powiecie zamojskim (60 os/km²).

Układ przestrzenny Gminy Adamów zdeterminowany jest warunkami przyrodniczymi i zaszczościami historycznego rozwoju osadnictwa. Większość jednostek osadniczych ukształtowana została w okresie XVI – XIX wieku, wzdłuż istniejących szlaków komunikacyjnych oraz dolin rzecznych lub obniżeń terenu i ma zabudowę zwartą lub skupioną. Wiek XX to rozwój zabudowy kolonijnej, powstałej na skutek reform rolnych głównie z 1944 roku oraz późniejszych wtórnych podziałów.

Wielkość jednostek osadniczych jest zróżnicowana – przeważają wsie średniej wielkości:

- wsie bardzo małe, do 100 osób – 5: Trzepieciny, Czarnowoda, Malinówka, Grabnik;
- wsie małe, 101 – 200 osób – 1: Adamów;
- wsie średnie, 201 – 500 osób – 8: Bliżów, Szewnia Górna i Szewnia Dolna, Potoczek, Suchowola - Kolonia, Boża Wola, Rachodoszcze, Feliksówka;

- wsie duże, 501 – 1 000 osób – 2: Jacnia i Bondyrz;
- wsie bardzo duże, powyżej 1 001 osób – 1: Suchowola.

Pod względem funkcjonalno – przestrzennym gminę podzielić można na 2 obszary:

A – Obszar zachodni – aktywności gospodarczej – z ośrodkiem gminnym Adamów obejmujący wsie: Szewnia Górna, Szewnia Dolna, Czarnowoda, południowa część wsi Potoczek, Bliżów, Bondyrz, Trzepieciny, Jacnia i Grabnik.

Obszar ten charakteryzuje się bardzo dużą lesistością oraz znaczną aktywnością gospodarczą pozarolniczą. Znaczna część tego obszaru znajduje się w otulinie Roztoczańskiego Parku Narodowego.

B – Obszar wschodni – produkcji rolnej – z ośrodkiem pomocniczym Suchowola obejmujący wsie: Rachodoszcze, Feliksówka, Suchowola - Kolonia i północna część wsi Potoczek.

Obszar ten to tereny rozwoju funkcji rolniczej – mała lesistość, znaczne przestrzenie użytków rolnych oraz stosunkowo dobre gleby.

Historia, zabytki archeologiczne

Obszar Gminy Adamów został objęty badaniami Archeologicznego Zdjęcia Polski. Zarejestrowano łącznie 141 stanowisk archeologicznych z czasów epoki kamienia. Znaleźiska z tej epoki poświadczane zostały w miejscowościach: Adamów, Bondyrz, Feliksówka, Jacnia i Malinówka. Ślady kultury pucharów lejkowatych zarejestrowano w Adamowie, Bondyrzu, Bliżowie, Bródkach, Jacni, Suchowoli - Kolonii, Szewni Dolnej i Trzepiecinach. Duża ilość śladów osadniczych pochodzi z epoki brązu i wiąże się z kulturą trzciniacką (Bondyrz, Boża Wola, Suchowola - Kolonia, Potoczek) oraz kulturą łżycką (Bliżów, Bondyrz, Boża Wola, Malinówka, Suchowola - Kolonia). Znaleźiska z okresu lateńskiego i okresu wpływów rzymskich nie są

liczne, gdyż tereny te były zasiedlane „przejściowo”. Występują one w Bożej Woli, Malinówce i Suchowoli - Kolonii.

Z okresu wczesnego średniowiecza odnotowano znaleziska w miejscowościach: Bródki, Bliżów, Bondyryz, Boża Wola, Malinówka, Suchowola i Suchowola - Kolonia. Późniejszy okres – XIII-XV wiek reprezentują odkrycia w miejscowościach Boża Wola, Jacnia i Suchowola. Z okresu nowożytnego pochodzą ślady udokumentowane w miejscowościach Feliksówka i Rachodoszcze.

Miejscowość gminna Adamów powstała w początkach XVIII wieku w dobrach krasnobrodzkich, których dziedzicem był hrabia Kajetan Amor Tarnowski. W 1738 roku zrobił on zapis na rzecz pięciu ubogich w szpitalu przy klasztorze dominikanów w Krasnobrodzie, w którym zobowiązał się przekazywać corocznie ćwierć żyta i hreczki z folwarku Adamów. W 1764 roku dobra krasnobrodzkie odziedziczył Antoni Fortunat Tarnowski (zm. 1831 r.), ożeniony z Zuzanną Jełowiecką. Jako kolator cerkwi w Potoczku nadał jej w 1803 roku wolny wrąb w lasach i pastwisko w dobrach Adamów, Jacnia, Bliżów i Potoczek. W 1814 roku Antoni Tarnowski podzielił swoje dobra pomiędzy trzech synów: Antoniego, Jan i Feliksa. Adamów wówczas trafił w ręce Feliksa, który w 1827 roku sprzedał wieś bratu Antoniemu za 399 600 złp. Ten ostatni założył dla dóbr odrębną księgę hipoteczną, a w roku 1828 wraz z Adamowem, Potoczkiem, Bondyryzem, Szewnią i Trzepiecinami przystąpił do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

Według spisu z 1827 roku wieś Adamów była w powiecie zamojskim i parafii Potoczek Liczyła wówczas 21 domów i 131 mieszkańców. Do 1893 roku Adamów należał do Jana Aleksandra Tarnowskiego, który wybudował tu drewniany dwór i założył park o powierzchni ok. 10 ha. W roku 1905 doszło w dobrach Adamów do zaburzeń chłopskich na tle serwitutowym. Od końca XIX wieku aż do II wojny światowej wieś należała do gminy Suchowola, ale siedziba tej gminy mieściła się w Adamowie, podobnie jak kasa wkładowo – zaliczkowa. Według spisu z 1921 roku wieś

liczyła 49 domów i 266 mieszkańców, natomiast w folwarku było 9 domów i 177 mieszkańców. W 1929 roku dobra w Adamowie posiadały 802 ha ziemi, cegielnię i terpentyniarnię. Podczas kampanii wrześniowej w dniach 23 – 25 września 1939 roku w okolicach wsi toczyły się zacięte walki oddziałów polskich kawalerii gen. W. Andersa oraz 39 i 41 DP z niemieckim VII Korpusem. W wyniku tych walk został zdziesiątkowany 2 pułk strzelców konnych. Niemiecki terror w czasie okupacji dotknął Adamów i okoliczne miejscowości w formie wysiedleń i wywozu mieszkańców do obozu w Zamościu.

Kultura, zabytki

Zabytki występujące na terenie gminy mają charakter obiektów kultury sakralnej i związane są z przynależnością gminy do diecezji zamojsko – lubaczowskiej. Gmina należy do dekanatu w Zamościu – nowomiejskiego. Kościoły parafialne na terenie gminy to:

- kościół w Suchowoli, do którego należą wsie położone we wschodniej części gminy;
- kościół w Bondyrzu oprócz wsi z terenu gminy należą Guciów gm. Zwierzyniec oraz Kaczórki, Stara Huta, Hucisko, Potok, Malewsczyzna i Lasowce z gm. Krasnobród.

Do parafii w Krasnobrodzie (Podzamku) należą następujące wsie z Gminy Adamów: Jacnia, Potoczek i Adamów, a do parafii w Lipsku (Gmina Zamość) – Szewnia Górna i Czarnowoda, do parafii w Kosobudach (Gmina Zwierzyniec) – Szewnia Dolna i Bliżów.

Zabytki sakralne

Najcenniejszymi zachowanymi zespołami sakralnymi na terenie gminy są:

- zespół kościoła rzymskokatolickiego, filia p. w. św. Stanisława Biskupa, w m. Potoczek, a w nim:

- kościół (dawna cerkiew prawosławna) drewniany, posadowiony w 1870 roku;
- dzwonnica drewniana, datowana na 1870 rok;
- cmentarz kościelny o powierzchni 0,55 ha wraz z drzewostanem (XIX w.);
- zespół kościoła rzymskokatolickiego, filia p.w. Zwiastowania NMP w m. Szewnia Dolna, a w nim:
 - kościół (dawna cerkiew prawosławna) drewniany, zbudowany w 1905 roku;
 - cmentarz kościelny o powierzchni 0,18 ha wraz z drzewostanem.



Kościół w Potoczku



Kościół w Szewni Dolnej

W Suchowoli znajduje się zespół kościoła prawosławnego p.w. Przemienienia Pańskiego. Kościół murowano w latach 1935 – 1938. Przy kościele usytuowano w początkach XX wieku cmentarz, obecnie nieczynny.

W Bondyrzu w latach 1948 – 49 usytuowano kościół drewniany, obecnie parafialny p.w. Opatrzności Bożej.

Spośród obiektów małej architektury sakralnej wyróżnić należy kapliczkę domkową w Adamowie, kapliczkę (murowaną) w Grabniku, dwa kamienne krzyże w Suchowoli, krzyż kamienny w Bondyrzu oraz krzyż epidemiczny w Szewni Dolnej i w Jacni.



Kapliczka w Grabniku

Dawne zespoły dworsko – parkowe

Pozostałości dawnych folwarków zachowały się w m. Adamów, Rachodoszcze i Szewnia Dolna.

W Adamowie zachował się dwór drewniany posadowiony w końcu XIX wieku i rozbudowany w latach dwudziestych XX wieku; rządcówka murowana (k. XIX w.), a z budynków gospodarczych: drewniany czworak (k. XIX w.), murowana obora (k. XIX w.) oraz murowana owczarnia (k. XIX w.). Zachowały się też pozostałości parku o powierzchni 1,8 ha z ponad dwustu drzewami różnych gatunków, w tym klony, jesiony, osiki, lipy, dęby, robinie, wierzby, fragmenty alei lipowych i szpalerów grabowych.



Budynek dworu w Adamowie

W Rachodoszczach z obiektów kubaturowych zachował się drewniany dwór (ok. 1932 roku) oraz pozostałości parku.

W Szewni Górnej pozostała z dawnego folwarku Ordynacji Zamoyskich drewniana rządcówka z przełomu XIX / XX wieku, blisko 30 drzew 7 gatunków (jesiony, brzozy, graby, klony, świerki) i fragmenty szpaleru grabowego.

Obiekty użyteczności publicznej

Spośród obiektów użyteczności publicznej zachował się murowany budynek szkoły (ok. 1930 rok) wraz z zespołem zieleni przyszkolnej w Suchowoli.

Zabytki techniki

W Bondyrzu zachowały się dwa drewniane młyny wodne. Jeden z nich zbudowany w 1924 roku wraz z jazem i mostem nad ciekim został

wpisany do rejestru zabytków. Drugi postawiony w 1936 roku chroniony jest pośrednio poprzez ujęcie w ewidencji zabytków. W Rachodoszczach zachowała się drewniana kuźnia datowana na około 1900 roku.



Młyn wodny w Bondyrzu

Cmentarze

Oprócz cmentarzy przykościelnych na obszarze gminy zlokalizowano miejsca pochówku różnych wyznań. W miejscowości Bondyrz znajduje się cmentarz rzymskokatolicki – czynny, założony w 1978 roku. Zajmuje on powierzchnię 0,55 ha. W miejscowości Potoczek zlokalizowany jest cmentarz greko – katolicki – nieczynny. Założony na rzucie pięcioboku o powierzchni 0,21 ha, bez podziału na kwatery. Zachowała się jedynie mogiła zbiorowa z czasów II wojny światowej. Drugi cmentarz w tej samej miejscowości o powierzchni 0,12 ha jest wyznania prawosławnego. Założony prawdopodobnie około 1870 roku, bez podziału na kwatery.

Zachowało się kilkanaście nagrobków kamiennych, w tym prawosławne i łacińskie krzyże.

W miejscowości Suchowola zlokalizowano dwa cmentarze. Jeden z nich jest prawosławny, drugi greko – katolicki (nieczynny). Powstał w 1860 roku, na rzucie prostokąta o powierzchni 0,3 ha, bez podziału na kwatery. Czynny był do II wojny światowej. Zachowało się kilkanaście nagrobków sprzed 1945 roku. Są to krzyże kamienne, metalowe i drewniane krzyże z inskrypcją po polsku i rusku. Drugi cmentarz jest wyznania rzymskokatolickiego (czynny). Założony w 1920r., na rzucie nieregularnego wieloboku o powierzchni 1,6 ha z podziałem na kwatery. Zachowało się: kilka krzyży żeliwnych z lat dwudziestych XX w., cementowe stelaże z krzyżami sprzed 1945 roku, kwatera poległych w walce z hitlerowskim okupantem oraz kwatera wojenna, w której pochowano 122 żołnierzy polskich poległych we wrześniu 1939 roku.

W miejscowości Szewnia usytuowano cmentarz prawosławny i greko – katolicki (nieczynny). Założono go prawdopodobnie w XIX wieku na rzucie czworoboku o powierzchni 0,35 ha, bez podziału na kwatery. Zachowały się kamienne, ceglane i drewniane krzyże na prostopadłościennych postumentach, z inskrypcjami po polsku i rusku. Cmentarz jest zniszczony i zaniedbany.

Zasoby środowiska przyrodniczego

Budowa geologiczna i rzeźba terenu

Według podziału fizjograficznego Lubelszczyzny Gmina Adamów znajduje się w prowincji Wyżyn Polskich, podprowincji Wyżyna Lubelsko – Lwowska, w dwóch makroregionach: Roztocza i Wyżyny Lubelskiej, w mezoregionach Roztocza Środkowego – większość obszaru gminy, oraz Padołu Zamojskiego – fragment północny.

Cały obszar gminy położony jest w dorzeczu Wieprza, w zlewni górnego Wieprza (część południowa gminy) oraz Łabuńki (część północna

gminy). Rzeźba terenu jest urozmaicona, a krajobraz typowy dla Roztocza, z wyraźnymi deniwelacjami terenu.

Obszar gminy znajduje się w granicach jednostki geologicznej zwanej niecką brzezną lub lubelską, w strefie dzielącej platformy wschodnioeuropejskie od struktur organicznych Europy Zachodniej. Najstarsze stwierdzone osady w otworach wiertniczych należą stratygraficznie do piętra górnej kredy – mastrychtu i reprezentowane są przez opoki, margle i gezy o kilkusetmetrowej miąższości. W okresie miocenu osadziły się na nich utwory piaszczyste, piaskowce oraz różnorodne wapienie, które na skutek intensywnych procesów erozji i denudacji nie tworzą obecnie ciągłej pokrywy, występując płatami różnej wielkości. Na utworach kredowych zalegają utwory czwartorzędowe o różnej miąższości (od kilku metrów w rejonie Adamowa do około 40 m w dolinie Wieprza w Bondyrzu) reprezentowane głównie przez lessy, a w dolinach rzek przez plejstoceńskie piaski oraz holocenijskie mady i piaski rzeczne. Sporadycznie występują holocenijskie piaski wydmowe (na pld.—zach. od Potoczka oraz na pld. od Wojdy) oraz torfy (dolina Kryniczki). Z budową geologiczną ściśle związane jest występowanie surowców mineralnych.

Rzeźba terenu

Rzeźba terenu Gminy Adamów jest urozmaicona, dzięki wyraźnym wzgórzom i dolinom, typowym dla krajobrazu Roztocza. Z uwagi na budowę geologiczną – podłoże kredowe oraz warstwy lessu – powstają liczne wąwozy i jary. Elementem różnicującym rzeźbę terenu jest dolina rzeki Wieprz i innych cieków wodnych.

Krajobraz Gminy Adamów jest urozmaicony, na co składa się oprócz elementów antropogenicznych, rzeźba terenu, wody powierzchniowe oraz szata roślinna – głównie w formie lasów.



Roztocze na terenie Gminy Adamów



Wąwóz



Dolina Wieprza

Wody

Przez teren Gminy Adamów przepływają dwie rzeki: Wieprz i Jacynka. Teren gminy jest zmeliorowany, ale brak prowadzenia systematycznych prac konserwatorskich spowodował pogorszenie jakości infrastruktury melioracyjnej.



Rzeka Wieprz

Klimat

Klimat Gminy Adamów można scharakteryzować jako przejściowy, kształtowany przez zmienny w swym zasięgu napływ mas powietrza morskiego lub kontynentalnego, przy przewadze wpływów kontynentalnych. Mimo zmienności klimat gminy charakteryzuje się wyraźnym regionalizmem niektórych elementów. Średnia wielkość opadów, na podstawie wieloletnich obserwacji wynosi około 650 mm rocznie. Średnia temperatura roczna 7,2°C, a średnie temperatury miesięczne wahają się -5,4°C (styczeń) do 17,6°C (lipiec). Dość niekorzystne dla wegetacji są późnowiosenne i wczesnojesienne przymrozki. Średnia liczba dni z przymrozkami od 1 kwietnia do 31 października wynosi 22. Liczba dni wegetacji z temperaturą minimalną większą od 5°C wynosi 207 dni, a pokrywa śnieżna zalega średnio od 70 do 80 dnia.

Gleby

Pedosfera Gminy Adamów, związana ściśle z budową geologiczną, stosunkami wodnymi oraz z historycznym rozwojem biocenotycznym i antropogenicznymi przekształceniami środowiska, jest przestrzennie zróżnicowana. Występują tu następujące rodzaje gleb:

- żytne, bardzo dobre – są to najlepsze gleby lekkie o dobrze wykształconym poziomie próchnicznym oraz właściwych stosunkach wilgotnościowych;
- żytne, dobre – są to gleby głęboko wylugowane i zakwaszone;
- zbożowo – pastewne – są to gleby lekkie zawierające w dolnej części profilu utwory słabo przepuszczalne.

Jednym z ważniejszych czynników decydujących o przydatności rolniczej gleb jest uwilgotnienie. Układ stosunków powietrzno – wodnych uzależniony jest od: ilości i rozkładu opadów atmosferycznych, głębokości występowania wody gruntowej i możliwości kapilarnego podsiąku, przepuszczalności gleby oraz zdolności do magazynowania wody.

Klasyfikacja bonitacyjna gruntów rolnych w Gminie Adamów

Klasa bonitacyjna	Grunty orne % powierzchni
I	
II	2
III a	30
III b	26
IV a	18
IV b	12
V	7
VI	5
Razem	100

Klasa bonitacyjna	Użytki zielone % powierzchni
I	
II	1
III	24
IV	51
V	19
VI	5
Razem	100

Bogactwa naturalne

Podstawowym uwarunkowaniem występowania bogactw naturalnych jest budowa geologiczna. Na terenie Gminy Adamów wyróżnić można złoża skał pochodzenia kredowego, które mogą być wykorzystywane w celach budowlanych.



Kamieniołom w Bliżowie

Obszary i obiekty chronione

Na obszarze gminy występują cenne zasoby przyrodnicze. Znaczną część obszaru gminy obejmują obszary posiadające status obszarów chronionych:

I.

Obszar gminy pełni istotną rolę w systemie ochrony przyrody ECONET PL oraz NATURA 2000 (system ECONET PL jest koncepcją krajowej sieci ekologicznej i częścią ECONET – Europa; sieć NATURA 2000 ma za zadanie optymalizację działań na rzecz zachowania dziedzictwa przyrodniczego Europy; jej bazę informacyjną stanowi system CORINE biotopes – dyrektywy sieci obowiązują Polskę po wstąpieniu do Unii Europejskiej):

- południowo – zachodnia część gminy znajduje się w granicach obszaru węzłowego 33 M – Roztoczański rangi międzynarodowej w systemie ECONET PL oraz w granicach ostoi przyrody CORINE biotopes „Roztocze K-79” rangi krajowej;

- południowy fragment gminy (ograniczony od zachodu drogą Adamów – Jacnia i od północy drogą Adamów – Potoczek – Suchowola) znajduje się w granicach obszaru węzłowego 21 K – Południoworoztoczański rangi krajowej w systemie ECONET PL;
- przecinająca gminę na południu dolina Wieprza pełni rolę korytarza ekologicznego rangi krajowej w systemie ECONET PL.

II.

Zbiornik wód podziemnych w granicach gminy stanowi fragment jednego z głównych zbiorników wód podziemnych w kraju Nr 407 Niecka Lubelska – Chełm – Zamość.

Na terenie gminy Adamów znajdują się następujące obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody:

- Roztoczański Park Narodowy obejmujący teren pomiędzy Wojdą i Szewnią Dolną o powierzchni 325,89 ha (3% pow. gminy) z otuliną szerokości 4 km obejmującą 5 274,65 ha (ponad połowę powierzchni gminy);
- Rezerwat przyrody leśny częściowy „DERBY” położony w leśnictwie Senderki, Nadleśnictwo Zwierzyniec o powierzchni 179,62 ha, chroniący starodrzew bukowo – jodłowy;
- Krasnobrodzki Park Krajobrazowy obejmujący obszar o powierzchni 240 ha położony na południe od wsi Jacnia z otuliną o powierzchni 2 420 ha;
- Pomniki przyrody w postaci okazów starych drzew:
 - aleja lipowa w parku podworskim w Adamowie obejmująca 20 lip drobnolistnych o obwodach od 210 cm do 400 cm, 5 jesionów wyniosłych o obwodach od 120 do 340 m;
 - grupa 14 lip drobnolistnych o obwodach od 140 do 340 cm w Adamowie obok warsztatów mechanicznych Spółdzielni Kółek Rolniczych;
 - dąb szypułkowy o obwodzie 366 cm w Wojdzie;

- lipa drobnolistna o obwodzie 475 cm w Bondyrzu (Fabryka Mebli).

W obrębie wyżej wymienionych obszarów obowiązują zasady ustalone w rozporządzeniach o ich utworzeniu oraz w zatwierdzonych planach ochrony. Zasady te w istotny sposób wpływają na możliwość zagospodarowania przestrzennego obszaru gminy. Należy je traktować jako kierunkowe wytyczne, uwzględniane we wszystkich programach i planach rozwoju.

Ponadto ochronie prawnej w granicach gminy podlegają:

- gleby w klasach bonitacyjnych od I do IV, stanowiące około 90% gruntów ornych;
- obszary leśne, w tym lasy ochronne: glebochronne – oddz. 13, 23, 26, 28-30, 33, 34, 37, 145, 148, 151, 153, 154; stanowiące cenne fragmenty rodzimej przyrody – oddz. 14-22, 24, 25, 27, 31 a i b, 32c, c, d, 35, 36, 39, 43-66, 144, 146, 147, 149, 150, 152, oraz 90-116, wodochronne oddz. 88 i 89, powierzchnie nasienne – oddz. 31c, 32a, 38, stałe powierzchnie badawcze – oddz. 10b i f.

Zagrożenia dla środowiska naturalnego

Powierzchnia ziemi

W odniesieniu do powierzchni ziemi zagrożenia zidentyfikowano na obszarze ok. 57,7% gruntów ornych w formie erozji wodno – powierzchniowej, w tym 16,7% powierzchni zagrożonych jest w stopniu średnim, silnym i bardzo silnym. Gmina należy do grupy silnie degradowanych erozją wąwozową (gęstość wąwozów 1,5 km/km²) o I stopniu pilności zagospodarowania wąwozów (bardzo pilne) oraz 2 stopniu pilności ochrony przed erozją powierzchniową, co wymaga podjęcia zabiegów ochronnych, łącznie ze zmianą sposobu użytkowania gruntów.

Podstawowym zagrożeniem powierzchni ziemi w obszarze gminy jest erozja powierzchniowa wodna, występująca głównie na garbie Roztocza Zachodniego – powodująca przeobrażenia rzeźby terenu – rozczłonkowanie, pożłobienie pól oraz degradację urodzajnych gleb lessowych. W tym obszarze (południowo – zachodnia części gminy) występuje potrzeba pilnego przeciwozyjnego zagospodarowania gruntów ornych i wąwozów.

Zanieczyszczenie gleb

Problemy związane z zanieczyszczeniem gleb ograniczają się do niewielkich obszarów, występują w pasach przydrożnych wzdłuż dróg publicznych (zanieczyszczenia komunikacyjne) oraz wokół obiektów zużywających węgiel w celach grzewczych (mokry i suchy opad zanieczyszczeń powoduje akumulację w glebach związków chemicznych i metali ciężkich). Chemizacja rolnictwa nie stanowi obecnie istniejącego zagrożenia z uwagi na niski poziom zużycia środków ochrony roślin i nawozów mineralnych. Potencjalne zagrożenie skażenia gleb stanowią „dzikie” wysypiska śmieci.

Środowisko wodne

W granicach Gminy Adamów występują punktowe, rozproszone i obszarowe źródła zanieczyszczeń w postaci ścieków z nieskanalizowanych jednostek osadniczych, odpadów bytowo – gospodarczych oraz rolniczego użytkowania gruntów (nawozy organiczne i mineralne, środki ochrony roślin). Wywierają one niewątpliwy wpływ na jakość środowiska przyrodniczego gminy, choć oddziaływanie ich nie jest w szczegółach rozpoznane. Główny ciek wodny – rzeka Wieprz prowadzi wody zaliczone do II klasy czystości.

Powstrzymanie procesu zanieczyszczeń wymaga podjęcia działań w kierunku skanalizowania jednostek osadniczych, z wyposażeniem w wysokosprawne oczyszczalnie ścieków, ograniczenia migracji składników

nawozowych (azotanów) do wód, utrzymania biologicznej obudowy cieków wodnych oraz trwałych użytków zielonych w dolinach rzek, hamujących wpływ zanieczyszczeń obszarowych. Wody podziemne górnokredowe, kontrolowane w punkcie badawczym w Łabuniach (17 km na pn.-wsch. od Adamowa) zaliczane są do klasy T b, czyli wód wysokiej jakości, nieznacznie zanieczyszczonych, o naturalnym chemicznym składzie, odpowiadającym jakościowo wodom do celów pitnych i gospodarczych.

Zanieczyszczenie powietrza

Na stan czystości powietrza ma wpływ emisja gazów i pyłów z palenisk domowych, obiektów usługowych i produkcyjnych oraz transport drogowy. Przestrzenny zasięg oddziaływania ogranicza się do obszarów używających węgla do celów grzewczych i gospodarczych oraz wzdłuż dróg publicznych, przechodzących przez gminę.

Dokonane w pobliskim Zwierzyńcu pomiary czystości powietrza, które są miarodajne dla sytuacji na terenie Gminy Adamów wskazują, że średnie stężenia dwutlenku siarki wynosiły 0,8% dopuszczalnej normy, dwutlenkiem azotu 7% d.n., tlenku węgla 3,28% d.n.; stężenia średnie dwutlenku siarki są ponad 5-krotnie niższe od dopuszczalnej normy, a dwutlenkiem węgla 3-krotnie niższe.

Zagrożenia hałasem

Na terenie Gminy Adamów brak istotnych obiektów, będących źródłem hałasu. Podstawowym źródłem hałasu na terenie gminy jest transport, który nie jest jednak nasilony, ponieważ przez gminę przebiegają ciągi drogowe niższej rangi.

Zagrożenie powodzią

Na okresowe zalewy na skutek roztopów wiosennych oraz długotrwałych opadów narażone są obszary w obrębie tarasów zalewowych Wieprza, na których wykluczone jest sytuowanie się obiektów kubaturowych.

PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO PROBLEMY I UWARUNKOWANIA

- Gmina Adamów posiada stosunkowo korzystne położenie geograficzne z uwagi na usytuowanie w regionie, jak też ze względu na sąsiedztwo atrakcyjnych terenów pod względem przyrodniczym, kulturowym i krajobrazowym;
- W Gminie Adamów występują znaczne walory środowiska przyrodniczego oraz obiekty i wartości kulturowe. Problemem jest niedostateczne wykorzystanie tych atutów oraz istnieje nierozwiązany problem zagospodarowania i rewitalizacji niektórych zabytków;
- Różnorodne zasoby i walory środowiska przyrodniczego Gminy Adamów stanowią zarówno szansę, jak i ograniczenia dla rozwoju funkcji turystycznej i gospodarczej gminy. W tych warunkach należy prowadzić politykę rozwoju zrównoważonego.

2. Sfera społeczna

Zakres analizy:

- Demografia;
- Aktywność zawodowa;
- Rynek pracy;
- Uczestnictwo w kulturze.

Demografia

Gmina Adamów jest gminą wiejską, o niskim wskaźniku gęstości zaludnienia: 46 osób/km², co jest znacznie mniejszym wskaźnikiem niż w Województwie Lubelskim (88 os/km²) i powiecie zamojskim (60 os/km²). Jest

to także skutkiem znaczącego zalesienia terenu gminy. Powierzchnia Gminy Adamów wynosi 11 055 ha, z czego lasy zajmują ponad 40%.

Ogółem na dzień 31 grudnia 2002 roku na terenie gminy mieszkało 5 308 osób, z czego 49,6% stanowili mężczyźni, a 50,4 % kobiety. W roku 1999 liczba ludności wynosiła 5 383. Na koniec roku 2006 liczba ludności wynosiła 5 096 osób (dane z Rocznika Statystycznego Woj. Lubelskiego). Liczba mieszkańców w poszczególnych miejscowościach kształtuje się następująco:

Wykaz miejscowości oraz liczba mieszkańców Gminy Adamów

Lp.	Nazwa miejscowości	Stan na 31.12.2003	Stan na 31.12.2006
1.	Adamów	377	371
2.	Bliżów	273	264
3.	Bondyryz	764	724
4.	Boża Wola	272	283
5.	Czarnowoda	14	16
6.	Feliksówka	242	236
7.	Grabnik	8	8
8.	Jania	617	553
9.	Malinówka	12	9
10.	Potoczek	179	207
11.	Rachodoszcze	350	328
12.	Suchowola	1 077	1 039
13.	Suchowola - Kolonia	410	386
14.	Szewnia Dolna	405	396
15.	Szewnia Górna	223	228
16.	Trzepieciny	62	93
	Ogółem	5 286	5 141

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Adamowie

Analizując zmianę liczby ludności w gminie w zaprezentowanych latach zauważalny jest systematyczny spadek liczby ludności. Wpływ na ten stan rzeczy mają migracje, ale z pewnością przede wszystkim ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego, który w roku 2006 wynosił - 6,75 ‰.

Wskaźnik feminizacji to 102 i wzrasta wraz z wiekiem wynosząc w przedziale wiekowym 80 – 84 lat – 271, powyżej 85 lat – 277. Na terenie gminy mieszka 1 513 rodzin.

Zestawienie struktury wiekowej mieszkańców, stan na 31.12.2006

Osoby w wieku	Gmina Adamów
0 – 18 lat, w tym Kobiety	565
Mężczyźni	606
19 – 65 lat, w tym Kobiety	1 394
Mężczyźni	1 609
66 lat powyżej, w tym Kobiety	600
Mężczyźni	341
Razem	5 114

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Adamowie

Niska gęstość zaludnienia w Gminie Adamów tworzy warunki korzystnego kształtowania sieci osadniczo – gospodarczej pod względem zmniejszenia presji na środowisko przyrodnicze.

Aktywność zawodowa

W strukturze ludności Gminy Adamów udział ludności w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym kształtował się następująco:

Ludność	Rok 2000		Rok 2003		Rok 2006	
Ogółem, w tym:	5 411	100%	5 286	100%	5 096	100%
w wieku przedprodukcyjnym	1 606	29,7%	1 500	28,37%	1 144	22,45%
w wieku produkcyjnym	2 793	51,6%	2 873	54,35%	2 888	56,67%
w wieku poprodukcyjnym	1 012	18,7%	913	17,28%	1 064	20,88%

Zaprezentowane dane wskazują na niekorzystne trendy w strukturze ludności gminy, polegające na zmniejszaniu się udziału procentowego osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców. W Gminie Adamów ma zatem miejsce proces starzenia się społeczeństwa.

Dane dotyczące osób pracujących za rok 2006 kształtują się następująco:

Pracujący ogółem: 723 osób, w tym w dziale gospodarki:

- przemysł i budownictwo – 584 osób;
- usługi rynkowe – 20 osób;
- usługi nierynkowe – 116 osób.

Dane te wskazują, że znaczna część osób czynnych zawodowo utrzymuje się z rolnictwa, własnej działalności gospodarczej, bądź są to osoby bezrobotne. Wśród zatrudnionych znaczna część pracuje w usługach nierynkowych (np. oświata, administracja) i zakładach przemysłowych, które występują na terenie gminy.

Rynek pracy

Największym problemem rynku pracy Gminy Adamów jest bezrobocie. W połowie roku 2003 bezrobotnymi było 495 mieszkańców gminy, a w roku 2007 liczba ta wynosiła 278. Wskaźnik bezrobocia to około 15%. Dane w poniższej tabeli wskazują na systematyczny spadek liczby osób bezrobotnych na terenie gminy.

Stopa bezrobocia w Gminie Adamów

Rok	Liczba bezrobotnych
2003	432
2004	373
2005	347
2006	321
2007	278

Spadek liczby osób bezrobotnych wynika w kilku powodów – jest po części wynikiem rozwoju gospodarczego i indywidualnej przedsiębiorczości, ale też stan ten wynika w migracji mieszkańców poza teren gminy w celu poszukiwania nowego miejsca zamieszkania i pracy. W ostatnim czasie obserwuje się zjawisko wyjazdów młodych mieszkańców do państw Europy Zachodniej (Irlandia, Anglia).

Wśród bezrobotnych największą grupę stanowiły osoby w wieku 18 – 24 lat, posiadający wykształcenie średnie zawodowe i policealne, najmniejszą osoby z wykształceniem wyższym. Dane te wskazują na trudności we wschodzeniu młodych osób na rynek pracy.

Trudniejsze do rozpoznania jest bezrobocie utajone, które nigdzie nie jest ewidencjonowane, a jego rozpoznanie wymaga specjalnych badań ankietowych oraz stosowania statystycznych metod szacunkowych.

Bezrobocie utajone dotyczy głównie indywidualnych gospodarstw rolnych na wsi. Na obszarze Gminy Adamów mamy do czynienia ze zjawiskiem ukrytego bezrobocia i ma ono znaczące rozmiary, ponieważ znaczna część mieszkańców gminy użytkuje gospodarstwa rolne liczące od niespełna 1 ha do 5 ha, które dla większości z nich stanowią jedyne źródło utrzymania.

Struktura wykształcenia ludności Gminy Adamów (mieszkańcy w wieku powyżej 13 lat) przedstawia się następująco:

- wykształcenie wyższe – 137 osób;
- policealne – 71 osób;
- średnie – 751 osób;
- zasadnicze zawodowe – 1 142 osób;
- podstawowe ukończone – 1 805 osób;
- podstawowe nieukończone i bez wykształcenia – 469 osób.

Istotną barierą rozwiązywania problemu bezrobocia w gminie jest niski poziom wykształcenia i kwalifikacji bezrobotnych. Czynnikiem ten wpływa na ich niską konkurencyjność na rynku pracy, przedsiębiorczość, aktywność w zakresie poszukiwania lub stworzenia własnego miejsca pracy i pozyskiwania dochodów. Zgodnie z obowiązującymi rozwiązaniami systemowymi zagadnienia związane z pośrednictwem pracy i zapobieganiem bezrobociu pozostają w głównej mierze w gestii powiatowego urzędu pracy. Instytucja ta z mocy ustawy została wyposażona w instrumenty i środki mające służyć efektywnemu zwalczaniu bezrobocia oraz zmniejszaniu liczby osób korzystających z pomocy społecznej. Szczególnego znaczenia nabierają tzw. aktywne formy zwalczania bezrobocia: aktywizacja zawodowa absolwentów, prace interwencyjne, roboty publiczne, pożyczki dla bezrobotnych na pozarolniczą działalność gospodarczą, przekwalifikowania i przyuczenia do zawodów.

Formy aktywizacji zawodowej mogą być ukierunkowane na pracodawcę (po zawarciu umowy z urzędem pracy uzyskuje częściową refundację kosztów poniesionych w związku z zatrudnieniem bezrobotnego) lub na osobę bezrobotną (podniesienie jej kwalifikacji – szkolenia).

Udział w kulturze

Na terenie Gminy Adamów w ciągu ostatnich lat znacznie wzrosło zainteresowanie lokalnej społeczności życiem kulturalnym. Aktywność na polu krzewienia tradycji kultury skupia się wokół powołanego w celu integracji tej dziedziny życia **Stowarzyszenia Społeczno – Kulturalnego Gminy Adamów**. Stowarzyszenie skupia reaktywowane Koła Gospodyń Wiejskich, zespoły ludowe z terenu gminy i kapelę ludową. Najbardziej popularną formą aktywnego uczestnictwa w kulturze stał się amatorski ruch artystyczny. W ramach stowarzyszenia działają: kapela ludowa „Adamowiaczy” oraz zespoły: „Trzepiecianie” z Trzepiecina, „Roztoczańskie Echo” z Suchowoli, „Feliksowianki” z Feliksówki, „Bliżowskie Peretki” z Bliżowa i „Gawęda” z Szewni Dolnej.

Najpopularniejsze imprezy kulturalne, organizowane na terenie Gminy Adamów to:

- „Noc Świętojańska” – impreza odbywa się w ostatnią sobotę czerwca. W roku 2007 roku odbyła się na stoku narciarskim w Jacni w pobliżu rzeki Jacynka i miała charakter plenerowej imprezy nawiązującej do starostwiańskiego święta ognia i wody, ku czci słońca i miłości. Impreza posiada bogaty program oraz ciekawy scenariusz uwzględniający dawne wierzenia między innymi palenie sobótkowych ognisk, rzucanie wianków na wodę, występy rodzimych oraz zaproszonych zespołów i kapel ludowych, występy dzieci i młodzieży. Dla publiczności przygotowywane są liczne konkursy m.in. „na Królową Nocy Świętojańskiej”, „na najładniejszy wianek

świętojański", „na szukanie kwiatu paproci” i inne, za które przewidziane są wspaniałe nagrody.

- Gminne Święto Plonów – organizowane corocznie na przełomie sierpnia i września w różnych sołectwach na terenie Gminy. Jest to uroczystość wieńcząca zakończenie żniw i odwołująca się do ludowych tradycji regionu, zwłaszcza obrzędów związanych z pracą na roli. Symbolem trudu mozolnej i ciężkiej pracy rolnika są wieńce dożynkowe składane przez poszczególne delegacje sołectkie. Uroczystości te wzbogacane są przyśpiewkami wykonywanymi przez kapele i zespoły ludowe, a także występami zaproszonych gości.

Imprezy sportowe, w których uczestniczą mieszkańcy gminy – to jest wyścigi kolarskie, mecze piłki nożnej i Bieg Maratoński im. Dzieci Zamojszczyzny mają charakter ponadgminny, a nawet regionalny. Gmina Adamów położona jest w bliskiej odległości od miasta powiatowego Zamość stanowiącego centrum administracyjno – kulturowe i gospodarcze południowej części Województwa Lubelskiego. Mieszkańcy mają zatem bardzo ułatwiony dostęp do dóbr i imprez organizowanych w Zamościu.

W okresie zimowym w lutym na stoku narciarskim w Jacni organizowane są cyklicznie „Międzygminne Zimowe Igrzyska dla Dzieci, Młodzieży oraz Mieszkańców Zamojszczyzny”.

SFERA SPOŁECZNA

PROBLEMY I UWARUNKOWANIA

- W Gminie Adamów dają się zauważyć niekorzystne zjawiska demograficzne, np. starzenie się społeczeństwa, migracje zarobkowe młodych osób. Problemem do rozwiązania jest zatem stworzenie warunków do zatrzymania młodych, wykształconych członków społeczności lokalnej w gminie;

- Miejscowy rynek pracy jest skromny i nie gwarantuje podaży miejsc pracy odpowiadającej popytowi. Część mieszkańców znajduje zatrudnienie w kilku działających na terenie gminy większych zakładach pracy. Należy jednak dążyć do tworzenia miejsc pracy na terenie gminy poprzez pobudzanie indywidualnej przedsiębiorczości i zmiany w strukturze miejscowego rolnictwa;
- Na konkurencyjność na rynku pracy wpływa wykształcenie, poziom umiejętności oraz doświadczenie osoby poszukującej pracy. Gmina powinna zatem współpracować z różnymi instytucjami i partnerami w celu rozwoju zasobów ludzkich na terenie gminy – np. programy przekwalifikowań, szkolenia w celu zdobycia nowej wiedzy i umiejętności, itd.

3. Sfera gospodarcza

Zakres analizy:

- Struktura podstawowych branż gospodarki;
- Główni pracodawcy;
- Przedsiębiorczość – podmioty gospodarcze;
- Rolnictwo;
- Leśnictwo;
- Turystyka i agroturystyka.

Struktura podstawowych branż gospodarki

Gmina Adamów jest gminą wiejską, a podstawowe rozwijające się branże gospodarki to rolnictwo, leśnictwo, turystyka i agroturystyka oraz działalności wytwórcza oparta głównie o lokalne zasoby.

Gmina Adamów wyróżnia się na tle powiatu zamojskiego pod względem wykorzystania i pozyskania jakościowo dobrych surowców dla przemysłu rolno – spożywczego oraz drzewnego, który odgrywa znaczną rolę w regionie. Na terenie gminy działa kilka dużych zakładów przemysłu przetwórczego – szczególnie drzewnego, meblarskiego oraz rolno – spożywczego. Następuje także rozwój drobnej przedsiębiorczości, w szczególności w zakresie usługi i handlu.

Ważne znaczenie dla gospodarczego funkcjonowania gminy ma rozwój usług o charakterze komercyjnym: bytowych, handlowych, gastronomicznych, rzemiosła itp. Wśród usług komercyjnych najszybciej rozwijającą się sferą jest handel, który charakteryzuje dość wysokie tempo przyrostu podmiotów prywatnych oraz wysoki udział małych jednostek detalicznych wielobranżowych. Największa koncentracja obiektów handlowych występuje w miejscowościach: Suchowola, Adamów, Jacnia, Bondyrz i jest odpowiedzią na lokalny popyt. Niewystarczający jest w gminie poziom rozwoju usług i rzemiosła. Występuje także niedostatek obiektów gastronomiczno – noclegowych i rozrywkowych będących atrakcją dla potencjalnych turystów.

Cenne walory krajobrazowe i położenie gminy w obszarze Roztoczańskiego Parku Narodowego oraz otuliny Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego dają szerokie możliwości rozwoju branży turystyki, rekreacji i agroturystyki, ale ta dziedzina gospodarki jest na obecnym etapie rozwinięta jeszcze w niewielkim stopniu. Na terenie Gminy Adamów funkcjonuje kilka gospodarstw agroturystycznych i działa Stowarzyszenie Gospodarstw Agroturystycznych Gminy Adamów.

Główni pracodawcy

Do największych pracodawców na terenie Gminy Adamów należy kilka zakładów przemysłowych. Największą firmą jest Fabryka Mebli

Poznańscy Spółka z o. o. w Bondyrzu zatrudniająca około 400 osób. Drugim, znaczącym zakładem wytwórczym, zatrudniającym około 150 osób jest znany w kraju Zakład Produkcji Mydła „Beta Soap” w Szewni Dolnej. Pozostałe zakłady przemysłowe związane są głównie z przemysłem drzewnym oraz przetwórczym.

Najwięcej miejsc pracy w Gminie Adamów tworzą:

- Fabryka Mebli „Poznańscy” sp. z o. o. w Bondyrzu – 400 osób;
- „Beta Soap” Sp. z o. o. w Szewni Dolnej – 150 osób;
- Zakład Tartaczny Kleniewski Waldemar w Bondyrzu – 110 osób;
- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „Profesjonal” Sp. z o. o. w Adamowie – 75 osób;
- Zespół Szkół w Suchowoli – 43 osoby;
- Zespół Szkół w Szewni Górnej – 31 osób;
- Szkoła Podstawowa w Bondyrzu – 11 osób;
- Szkoła Podstawowa w Jacni – 6 osób;
- Urząd Gminy Adamów – 25 osób;
- GOPS – 8 osób;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Suchowoli z dwiema podległymi placówkami w Adamowie i w Bondyrzu – 15 osób.

W ciągu ostatnich lat na terenie Gminy Adamów zachodzą znaczące zmiany, które pozwalają żywić nadzieję na rozwój rynku pracy poza rolnictwem. Obecnie najbardziej charakterystyczną cechą Gminy Adamów, jeśli chodzi o strukturę pracodawców, jest fakt, iż – mimo że głównym źródłem dochodów mieszkańców Gminy jest rolnictwo – dla znacznej ich grupy znaczącym źródłem dochodów, a zatem niejako głównym „pracodawcą”, jest wypłacający emerytury i renty Zakład Ubezpieczeń Społecznych i KRUS.

Przedsiębiorczość – podmioty gospodarcze

We wpisie do ewidencji działalności gospodarczej w Gminie Adamów zarejestrowanych jest 137 podmiotów gospodarczych. Na terenie Gminy Adamów zlokalizowanych jest kilka podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym, o ponadregionalnym znaczeniu rynkowym, np. Fabryka Mebli Poznańscy Spółka z o. o. w Bondyrzu oraz Zakład Produkcji Mydła „Beta Soap” w Szewni Dolnej. Na terenie Gminy Adamów można zauważyć ścisły związek rozwijających się branż produkcji z lokalnymi zasobami rolnymi i leśnymi, na których firmy te bazują. Pozostałe zakłady przemysłowe, poza wymienionymi wcześniej, związane są głównie z branżą meblową, przemysłem drzewnym oraz przetwórczym. Są to: Zakład Produkcji Mebli Profil Adamów, Zakład Tartaczny w Bondyrzu, Zakład Tartaczny w Jacni, Chłodnia w Adamowie.

Potencjał gospodarczy gminy stanowią również małe, przeważnie rodzinne, zatrudniające niewielką liczbę osób zakłady wytwórcze i usługowe. Są ważnym elementem aktywności gospodarczej gminy i mogą stanowić alternatywną drogę rozwoju dla części gospodarstw rolnych. Łącznie na terenie gminy funkcjonuje małych 137 podmiotów gospodarczych. Liczba ta obrazuje pokaźnie obniżenie aktywności przedsiębiorczej w porównaniu z rokiem 2003, w którym funkcjonowało w gminie około 220 firm.

Liczba podmiotów gospodarczych z podziałem na branże kształtuje się następująco:

Branże	Liczba podmiotów gospodarczych
Handel artykułami spożywczymi i innymi	21
Gastronomia	3

Usługi budowlane	18
Zakłady rzemieślnicze	25
Usługi fryzjerskie	1
Stolarstwo	13
Transport samochodowy	4
Handel obwoźny	28
Usługi w zakresie prac leśnych	13
Instalatorstwo elektryczne	3
Usługi lekarskie	1
Lecznice dla zwierząt	1
Produkcja mebli	3
Produkcja mydła	1
Inne	1

Obecnie do ważniejszych mikro i małych przedsiębiorstw należą:

- w branży przetwórczej – piekarnia w Adamowie;
- w branży budowlanej – zakład stolarski w Adamowie, zakład produkcyjny „Granex”;
- obsługa motoryzacji – obiekt stacji paliw w Adamowie.

Rolnictwo

Dominującym działem gospodarki Gminy Adamów jest rolnictwo. Rolniczy charakter Gminy Adamów potwierdza też powierzchnia użytków rolnych.

Użytkowanie gruntów na terenie Gminy Adamów

Rodzaj użytkowania	Powierzchnia w ha	% powierzchni
Powierzchnia gminy w ha, w tym	11 066	100
Grunty orne	5 165	46,67
łąki i pastwiska	645	5,83
Sady i ogrody	146	1,32
Lasy	4 691	42,39
Pozostałe	419	3,79

Według danych z 2007 roku, na obszarze Gminy Adamów funkcjonowały 1 532 gospodarstwa rolne, w tym niemalże wszystkie gospodarstwa stanowiły gospodarstwa indywidualne.

Liczba i wielkość gospodarstw rolnych w roku 2007

Powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego	Liczba gospodarstw
1 – 5 ha	1 314
5 – 10 ha	195
10 – 15 ha	27
15 i więcej ha	16
Ogółem	1 532

Jak wynika z powyższej tabeli, najpoważniejszym problemem strukturalnym rolnictwa Gminy Adamów jest rozdrobnienie ziemi. Małe, liczące do 5 ha ziemi gospodarstwa, nie są często w stanie zapewnić właściwych dochodów rodzinom rolników, ani podjąć współczesnym wymagom technologicznym produkcji żywności. Proces odchodzenia od rolnictwa osób posiadających małe gospodarstwa rolne wprawdzie już się rozpoczął, lecz w dalszym ciągu jest procesem zbyt powolnym.

Działalność rolniczą na glebach zróżnicowanych od II do VI klasy bonitacyjnej prowadzi przeszło 1 500 gospodarstw indywidualnych. Rolnicy zajmują się uprawą zbóż, ziemniaków, rzepaku, kukurydzy, tytoniu. Istotną część produkcji w rolnictwie zajmuje również uprawa roślin i krzewów

owocowych tj. truskawek, malin, porzeczek itp. Na terenie Gminy Adamów występują gospodarstwa o wielokierunkowej produkcji roślinnej i zwierzęcej. Jednakże ze względu na minimalne stosowanie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin w rolnictwie, przyszłość w zakresie rozwoju rolnictwa upatruje się w produkcji czystej ekologicznie żywności, a także w rozwoju agroturystyki. Na terenie Gminy Adamów funkcjonują już gospodarstwa ekologiczne. Gospodarstwo ekologiczne prowadzi Piwowarski Józef zamieszkały w Suchowoli Koloni oraz Jarosław Orłowski z Bliżowa.

Na terenie gminy prowadzonych jest też kilka gospodarstw specjalistycznych:

- ferma kur (niosek i brojlerów) w Adamowie;
- ferma strusi afrykańskich w Szewni Górnej;
- gospodarstwa ukierunkowane na hodowlę bydła mlecznego – 5 gospodarstw;
- gospodarstwa ukierunkowane na hodowlę trzody chlewnej – 4 sztuk;
- gospodarstwo ukierunkowane na hodowlę pstrąga w Bondyrzu.

Leśnictwo

Gmina Adamów posiada charakter rolno – leśny. W strukturze użytkowania gruntów, lasy stanowią drugą pozycję po użytkach rolnych. Powierzchnia leśna w gminie wynosi 4 691 ha, co stanowi ponad 40% jej ogólnej powierzchni. W Województwie Lubelskim wskaźnik ten wynosi 21,7%, a w kraju 28,5%. W strukturze własnościowej dominują lasy państwowe, które stanowią około 75% ogólnej powierzchni leśnej, a lasy prywatne zajmują około 25,0%.

Koncentracja obszarów leśnych występuje w zachodniej części gminy. Zbiorowiska leśne są zróżnicowane pod względem gatunków drzew – z dużym udziałem jodły, buka i sosny. Dominującym typem siedliskowym lasu są: bór mieszany świeży, bór świeży, las mieszany świeży i las świeży. Najcenniejszymi fragmentami kompleksów leśnych są drzewostany w wieku

powyżej 80 lat, część z nich tworzy rezerwat leśny „Debry” o powierzchni 179,63 ha. W północno – zachodniej części gminy znajduje się część Roztoczańskiego Parku Narodowego wraz ze strefą ochronną, a w części południowej strefa ochronna Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego. Struktura wiekowa lasów jest korzystna dla celów wykorzystania turystycznego i wypoczynku. Opisane obszary leśne nie są jednak wyposażone w infrastrukturę turystyczną.

Turystyka i agroturystyka

Gmina Adamów posiada duży potencjał dla rozwoju turystyki i agroturystyki, z uwagi na walory przyrodnicze i kulturowe, występujące na terenie gminy. Funkcja turystyczna i wypoczynkowa nie jest jednak dobrze rozwinięta, czego jedną z przyczyn jest niewystarczające zagospodarowanie i baza na potrzeby turystyki.

Gmina Adamów posiada wiele atutów dla rozwoju turystyki, np.:

- bliskość miasta Zamościa zaliczonego do miast będących Światowym Dziedzictwem Kultury i możliwość korzystania z usług turystycznych i kulturalnych w mieście;
- położenie w dwóch krainach fizjograficznych: Padół Zamojski i Roztocze Środkowe, co wpływa na urozmaiconą rzeźbę terenu i piękno krajobrazu;
- bardzo duża lesistość – szczególnie w zachodniej części gminy;
- duże nasłonecznienie, czyste powietrze, długie zaleganie pokrywy śnieżnej w sezonie zimowym;
- przebieg doliny rzeki Wieprz;
- położenie znacznej części gminy w obszarach prawnie chronionych:
 - Roztoczański Park Narodowy zajmuje około 3% powierzchni obszaru gminy – część zachodnia wsi Szewnia Dolna oraz Wojda;
 - otulina RPN – ponad 50% powierzchni gminy – na zachód od drogi nr 849;

- Krasnobrodzki Park Krajobrazowy – około 2,5% powierzchni gminy – okolice wsi Jacnia i Grabnik;
- otulina Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego około 30% powierzchni gminy – południowo – wschodnia część gminy;
- rezerwat przyrody leśnej „Debry”;
- nieliczne, ale ciekawe zabytki głównie sakralne oraz liczne pomniki pamięci narodowej;
- przebieg drogi nr 849 łączącej Zamość z Wolą Obszańską, a pośrednio z przejściem granicznym Hrebenne;
- przebieg trzech szlaków turystycznych oraz ścieżek dydaktycznych:
 - partyzancki (czerwony): Szperówka – Kosobudy – Wojda – Bliżów – Krasnobród – Krynice;
 - im. Aleksandry Wachniewskiej (zielony): Zwierzyniec – Szewnia Dolna – Wojda – Bliżów – Bondyrz – Senderki – Stary Józefów Roztoczański – Górecko Kościelne – Teresopol – Florianka;
 - im. Władysławy Podobińskiej (zielony): Zamość – Lipsko – Suchowola – Hutki – Krasnobród – Susiec;
- ścieżka dydaktyczna w Roztoczańskiego Parku Narodowego: Szewnia Dolna – Wojda;
- ścieżki dydaktyczne historyczno – przyrodnicze opracowane przez młodzież szkół w Suchowoli i Bondyrzu;
- bliskość miasteczek: Zwierzyniec (zabytki b. Ordynacja Zamojska), Krasnobród (uzdrowisko).

Mimo korzystnych walorów gospodarka turystyczna jest jeszcze niewystarczająco rozwinięta. Główne atrakcje turystyczne na terenie gminy to:

- Muzeum Historii Światowego Związku Żołnierzy AK ps. „Adam” w Bondyrzu;
- zabytkowy młyn wodny z kołem podsiębiernym;
- młyn wodny z hodowlą „pstrąga roztoczańskiego” w Bondyrzu;
- wyciąg narciarski w Jacni;

- spływy kajakowe po rzece Wieprz;
- ferma strusi afrykańskich w Szewni Górnej;
- ciekawe zabytki i pomniki przyrody;
- miejsca pamięci narodowej;
- szlaki piesze i rowerowe;
- zagroda w Guciowie (gm. Zwierzyniec);
- ścieżki dydaktyczne;
- organizowane plenerowe imprezy.

W gminie funkcjonuje kilkanaście gospodarstw agroturystycznych. Wsparciem działalności agroturystycznej, krzewieniem lokalnej tradycji i kultury oraz promocją walorów Gminy Adamów zajmuje się Stowarzyszenie Gospodarstw Agroturystycznych Gminy Adamów.

Na terenie Gminy Adamów rozwija się także osadnictwo sezonowych domków letniskowych oraz tzw. „drugich” domów, szczególnie w miejscowościach: Bondyż i Trzpieciny.

SFERA GOSPODARCZA PROBLEMY I UWARUNKOWANIA

- Struktura sfery gospodarczej Gminy Adamów jest typowa dla gmin wiejskich – przejawia się ona prowadzeniem tradycyjnego rolnictwa, niewielkim udziałem drobnej przedsiębiorczości oraz wysokim udziałem miejsc pracy w sferze budżetowej. W gminie działa kilka większych zakładów przemysłowych, ale nie zaspokajają one miejscowego popytu na miejsca pracy;
- Główne działania do realizacji w sferze gospodarczej polega na inicjowaniu i popieraniu zmian w strukturze gospodarki ku nowoczesnej gospodarce. Rolą samorządu w tym zakresie jest tworzenie odpowiednich warunków, np. rozbudowa infrastruktury

technicznej i komunalnej, polityka miejscowa dotycząc podatków lokalnych, prawne uregulowania miejscowe – np. poprzez plan zagospodarowania przestrzennego, wsparcie edukacyjne i promocyjne przedsiębiorczości indywidualnej oraz inicjatyw w zakresie zmiany kwalifikacji zawodowych przedstawicieli lokalnej społeczności;

- Niedostatecznie na obecnym poziomie w Gminie Adamów wykorzystane są walory dla rozwoju turystyki i agroturystyki. Rozwój tych dziedzin gospodarki wydaje się być najbardziej trafny w kontekście istniejących zasobów oraz koncepcji zrównoważonego rozwoju, która realizowana jest przez władze samorządowe.

4. Infrastruktura techniczna

Zakres analizy:

- Infrastruktura komunikacyjna;
- Infrastruktura ochrony środowiska;
- Infrastruktura energetyczna.

Infrastruktura komunikacyjna

Drogi

Sieć drogową na obszarze Gminy Adamów stanowią:

- droga wojewódzka Nr 849 relacji Zamość – Jacnia – Józefów – Wola Obszańska, stanowiąca główną oś komunikacyjną łączącą gminę z miastem powiatowym Zamościem i sąsiednimi gminami – długość drogi na terenie gminy wynosi 6,5 km;

- drogi powiatowe w liczbie 10 stanowiące dogodnie powiązania komunikacyjne wewnątrz obszaru gminy i z sąsiadującymi gminami. Ich łączna długość wynosi 42,4 km, w tym 5,5 km jest dróg gruntowych. Drogi powiatowe przebiegające przez Gminę Adamów to:
 - 48 224 Obrocz – Bondyrz – Hutki;
 - 48 227 Pniówek – Suchowola – Majdan Wielki;
 - 48 544 Jacnia – Krasnobród – Tomaszów;
 - 48 225 Adamów – Bliżów – Guciów;
 - 48 156 Szewnia Górna – Wólka Wieprzecka;
 - 48 222 Adamów – Suchowola;
 - 48 228 Łabunie – Majdan Ruszowski – Rachodoszcze;
 - 48 229 Suchowola – Majdan Ruszowski;
 - 48 230 Boża Wola – Majdan Krynicki – Janówka;
 - 48 595 Suchowola – Grabnik – Krasnobród;
- drogi gminne – 6 odcinków dróg gminnych układu podstawowego oraz 25 odcinków dróg gminnych układu uzupełniającego. Łączna długość dróg gminnych wynosi 81 km, w tym 30,03 km jest utwardzonych.

Droga wojewódzka oraz sieć dróg powiatowych dobrze komunikują miejscowość gminną Adamów oraz obszar gminy z sąsiednimi gminami i miastem powiatowym Zamościem. Transport i komunikację publiczną odbywa się głównie poprzez drogi powiatowe. Sieć dróg gminnych nie posiada wpływu na komunikację zewnętrzną gminy, a jedynie tworzy połączenia obsługujące zabudowę zagrodową i mieszkaniową w gminie.

Żadna z dróg na obszarze gminy nie posiada pasa drogowego wymaganego Rozporządzeniem MTiGM z 2 marca 1999r. (Dz. U. Nr 43, póź. 430). W związku z powyższym brak jest warunków na modernizację profilu poprzecznego drogi czy ulicy, prawidłowego odwodnienia, zagospodarowania poboczy, a także realizacji tras rowerowych oraz ciągów pieszych na obszarze zwartej zabudowy wiejskiej.

Szczególne utrudnienie napotykają użytkownicy na drodze wojewódzkiej wchodzącej z obszaru Padół Zamojskiego w obszar Roztocza i sąsiedniej miejscowości Krasnobród, posiadającej walory wypoczynkowo – sanatoryjne. Wąska jezdnia, brak utwardzonych poboczy oraz nie najlepsza nawierzchnia utrudniają komunikację osobową oraz transport materiałów.

Stan techniczny nawierzchni wielu odcinków dróg powiatowych nie odpowiada wytrzymałości wymaganej normą, a brak uporządkowanych poboczy oraz niejednokrotnie brak rowów odwadniających utrudnia ruch na drogach.

Stan techniczny niektórych dróg gminnych układu podstawowego i uzupełniającego także wymaga poprawy. Na terenie gminy słabo rozwinięte jest także zaplecze obsługi komunikacji: warsztaty, stacje paliw, przystanki, zatoki i parkingi.

Telekomunikacja

Poziom usług związanych z łącznością jest na terenie Gminy Adamów zadowalający. Usługi pocztowo – telekomunikacyjne świadczy Poczta Polska oraz Telekomunikacja Polska S.A.

W latach 1992 – 98 cały obszar gminy stelefonizowany został siecią doziemną zgodnie z zapotrzebowaniem ludności i instytucji. Połączenia zapewnia centrala automatyczna w Adamowie i podcentrala w Suchowoli. Centrale połączone zostały kablem światłowodowym z Zamościem. Centrale obsługują 843 abonentów prywatnych oraz 61 aparatów w instytucjach na obszarze gminy oraz 54 abonentów prywatnych i 7 aparatów w instytucjach w miejscowościach sąsiadujących gmin Zwierzyniec, Krasnobród i Łabunie. Uzupełnieniem jest telefonia komórkowa obsługiwane przez stację bazową w Feliksówce.

Infrastruktura ochrony środowiska

Zaopatrzenie w wodę

Na obszarze Gminy Adamów funkcjonują dwa systemy indywidualnego zaopatrzenia w wodę, tj. ze studni kopanych i wierconych, oraz grupowe – dwa wodociągi lokalne w Adamowie i Kolonii Potoczek oraz wodociąg grupowy Potoczek. Północno – wschodnia część gminy zaopatrywana jest w wodę z wodociągu w Majdanie Ruszowskim Gmina Łabunie.

Łącznie na 17 miejscowości w wodę bieżącą z sieci zaopatrywane są 894 gospodarstwa w 8 miejscowościach, co stanowi 59% zabudowy zagrodowej i jednorodzinnej gminy. Na terenie gminy 9 miejscowości nie posiada urządzeń zbiorowego zaopatrzenia w wodę pitną. W Bondyrzu z ujęcia zakładowego Fabryki Mebli zaopatrywane są trzy budynki Spółdzielni Mieszkaniowej. Poza zbiorowym zaopatrzeniem w wodę pitną pozostają miejscowości Bliżów, Bondyryz, Czarnowoda, Suchowola, Suchowola - Kolonia, Kolonia Grabnik, Malinówka, Szewnia Dolna, Szewnia Górna i Trzepieciny.

System zaopatrzenia w wodę na terenie Gminy Adamów jest następujący:

- pierwszy wodociąg lokalny dla sołectwa Adamów zrealizowano w oparciu o odwiert studzienny o głębokości 90,0 m – wykonany w roku 1966. Ujęcie nie posiada urządzeń do uzdatniania wody. Sieć wodociągowa zrealizowana jest o długości 2 100 m i zasila 128 przyłączy. Wydajność studni wykorzystywana jest w 20%, istnieje możliwość rozbudowy sieci do wodociągu grupowego;
- W roku 1974 zrealizowano odwiert studzienny o głębokości 80,0 m w Kolonii Potoczek, a w roku 1982 zrealizowano hydrofornię i sieć wodociągową z rur PCV;
- Wodociąg grupowy Potoczek pracuje w oparciu o studnię głębinową w Potoczku. Obecnie w tym systemie są zasilane trzy

miejsowości: Potoczek Jania i Suchowola, gdzie zrealizowano sieć o długości 27 700 m i 463 przyłącza. Projektuje się rozbudowę sieci do Suchowoli - Kolonii;

- Z ujęcia wody w Majdanie Ruszowskim w Gminie Łabunie zrealizowano 14 700 mb sieci w miejscowościach Boża Wola, Rachodoszcze i Feliksówka, gdzie zasilanych jest 269 gospodarstw domowych.

Długość sieci wodociągowej na terenie gminy wynosi około 60 km, a liczba przyłączy 807. Gmina jest zwodociągowana w 59%.

Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

Na obszarze Gminy Adamów nie istnieją zbiorcze systemy odprowadzania i oczyszczania ścieków. W ośrodku gminnym Adamów zrealizowano lokalnie odcinek kanalizacji sanitarnej o długości 800 mb, który odprowadza ścieki z wielofunkcyjnego obiektu mieszczącego Urząd Gminy, Poczta, Posterunek Policji, Telekomunikację oraz 21 mieszkań Spółdzielni Mieszkaniowej, a także z Ośrodka Zdrowia, biurowca MHSI i piekarni. Obiekt obsługiwany jest przez oczyszczalnię ścieków typu BIOPAM 120 o przepustowości 23 m³/dobę.

W Bondyrzu lokalny odcinek kanalizacji sanitarnej obsługuje trzy budynki Spółdzielni Mieszkaniowej (byłe budynki mieszkalne zakładowe Fabryki Mebli) oraz Fabrykę Mebli. Oczyszczalnia ścieków typu BIOBLOK MU-100 zlokalizowana w obrębie zakładu Fabryki Mebli przerabia ok. 30,0 m³/dobę. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest rzeka Wieprz.

Fabryka Mydła „Beta Soap” w Szewni Dolnej posiada umowę na odbiór ścieków przez oczyszczalnię w Krasnobrodzie.

Jedna oczyszczalnia zbiorcza znajduje się przy Zespole Szkół w Suchowoli. Na terenie gminy, w obrębie zabudowy rozproszonej funkcjonuje także 73 przydomowych oczyszczalni ścieków.

Na pozostałym obszarze gminy brak jest zorganizowanej gospodarki ściekowej, co powoduje znaczne zagrożenie dla środowiska, w

szczegółności na obszarach zwodociągowanych i o wysokim poziomie wód gruntowych. Ścieki z obiektów użyteczności publicznej oraz gospodarstw domowych gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych i na zlecenie wywożone do oczyszczalni. Gmina posiada własny samochód wielofunkcyjny typu Jelcz 425, z przeznaczeniem jako samochód asenizacyjny.

Gospodarka odpadami stałymi

Gospodarka odpadami stałymi na obszarze gminy ogranicza się do dobrowolnego zbierania nie sortowanych odpadów do 15 kontenerów KP-7, rozstawionych na obszarze gminy. Wdrażany jest program sortowania odpadów. Raz w miesiącu w ustalonych terminach zbierane jest szkło białe i kolorowe opakowaniowe oraz opakowania plastikowe PET. Zawartość kontenerów wywożona jest w oparciu o umowę z Miastem Zamość na wysypisko śmieci w Dębowcu, Gmina Skierbieszów.

Infrastruktura energetyczna

Gazyfikacja

Przez obszar Gminy Adamów przebiega tranzytem gazociąg wysokiego ciśnienia, do stacji redukcyjnej w Zwierzyńcu. Dla zgazyfikowania obszaru gminy zrealizowano odgałęzienie z tego gazociągu w rejonie Kolonii Grabnik, a stację redukcyjną zlokalizowano w Suchowoli. Siecią średnioprężną rozprowadzono gaz do miejscowości Rachodoszcze, Feliksówka, Suchowola, Potoczek, Kolonia Potoczek, Adamów, Jacnia, Bondyryz, Trzepieciny oraz części wsi Szewnia Górna i Szewnia Dolna. Nie zrealizowano sieci gazowej w pozostałej części Szewni Dolnej i Górnej oraz w Bliżowie, Kolonii Suchowola, Boża Wola A i B oraz Malinówce. Z sieci gazowej Gminy Adamów ponadto zasilane są: wieś Guciów w Gminie

Zwierzyniec oraz Hutki, Kaczórki, Malewsczyzna, Hucisko i Stara Huta w Gminie Krasnobród. Łączna długość sieci na terenie gminy to 78 km. Zrealizowana sieć gazowa zapewnia dostawę gazu dla celów gospodarczych, ciepłownictwa oraz rzemiosła i usług.

Elektroenergetyka

We wschodniej części gminy przebiega tranzytem linia energetyczna 110 kV relacji Zamość – Krasnobród. Obszar gminy zasilany jest liniami średnich napięć 15 kV z rozdzielni mocy w Krasnobrodzie. Istniejąca sieć energetyczna zapewnia zasilanie całego obszaru gminy. W ramach reelektryfikacji Zamojska Korporacja Energetyczna planuje sukcesywną przebudowę wyeksploatowanych sieci oraz stacji transformatorowych 15/0,4 kV.

Ciepłownictwo

Gmina Adamów nie posiada centralnego źródła ciepła oraz sieci ciepłowniczej. W lokalne kotłownie gazowe wyposażone zostały budynki szkolne w Bondyrzu, Szewni Górnej i Suchowoli oraz niepubliczny ośrodek zdrowia w Suchowoli. Budynek administracyjno – mieszkalny w Adamowie: Urząd Gminy, poczta, telekomunikacja, posterunek policji oraz 21 mieszkań spółdzielni mieszkaniowej, wymaga przebudowy kotłowni na ekologiczną. Ciepła woda użytkowa podgrzewana jest w podgrzewaczach gazowych indywidualnych. Kotłownie gazowe funkcjonują w Domu Nauczyciela w Suchowoli, obiektach dawnej bazy GS, wytwórni mydła „Beta”, Fabryce Mebli Poznańscy w Bondyrzu, suszarni tarcicy w tartaku w Bondyrzu oraz Jacni. Budynki zabudowy mieszkaniowej zagrodowa oraz jednorodzinnej ogrzewane są węglem lub drewnem.

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

PROBLEMY I UWARUNKOWANIA

- Stan infrastruktury technicznej i komunalnej ma duże znaczenia dla poziomu świadczenia usług społecznych, jakości życia lokalnej społeczności oraz możliwości rozwoju gospodarczego – problem w Gminie Adamów polega na nadal niedostatecznym poziomie rozwoju infrastruktury – zatem działania inwestycyjne powinny być ukierunkowane na dalszą rozbudowę tej infrastruktury;
- W szczególności problemy niedostatecznej infrastruktury komunalnej dotyczą kanalizacji i systemu oczyszczania ścieków – ma to duże znaczenie w kontekście zachowania walorów środowiska przyrodniczego i zapewnienia odpowiedniego standardu usług komunalnych na rzecz mieszkańców. Istnieje pilna potrzeba budowy oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnych w największych miejscowościach gminy. Istnieje także potrzeba rozbudowy sieci wodociągowej;
- Stan infrastruktury komunikacyjnej jest na terenie Gminy Adamów także niezadowalający. Istnieje potrzeba budowy kolejnych odcinków dróg oraz modernizacji już istniejących, a także poprawa stanu drogowej infrastruktury towarzyszącej.

5. Infrastruktura społeczna

Zakres analizy:

- Infrastruktura edukacyjna;
- Infrastruktura sportowa;
- Infrastruktura kultury;
- Infrastruktura ochrony zdrowia i opieki społecznej.

Szkolnictwo, edukacja i wychowanie

Placówki szkolnictwa na terenie Gminy Adamów należą do szczebla podstawowego i funkcjonują w formie 2 szkół podstawowych i dwóch zespołów szkół, na które składają się szkoły podstawowe i gimnazja.

Wykaz placówek oświatowych w Gminie Adamów

Nazwa placówki oświatowej	Liczba dzieci	Liczba nauczycieli
Szkoła Podstawowa w Jacni	17	5
Szkoła Podstawowa w Bondyrzu	38	9
Zespół Szkół w Szewni Górnej	172	25
Zespół Szkół w Suchowoli	354	33

W stosunku do danych dla roku 2003 w szkołach notuje się zmniejszenie liczby uczniów. W roku 2003 uczęszczała następująca liczba uczniów do poszczególnych szkół:

- Zespół Szkół w Suchowoli – 419;
- Szkoła Podstawowa w Szewni Górnej wraz z Filią w Bliżowie – 126;
- Szkoła Podstawowa w Bondyrzu – 34;
- Szkoła Podstawowa w Jacni – 28.

Miejscowości: Adamów, Trzepieciny, Szewnia Dolna, Czarnowoda, Potoczek, Suchowola – Kolonia, Boża Wola, Rachodoszcze, Feliksówka, Malinówka, Grabnik, które nie posiadają szkół podstawowych obsługiwane są przez szkoły w miejscowościach sąsiadujących. Dzieci korzystają z dowozu aktualnie wyłonionej firmy w drodze przetargu.

Przy szkołach podstawowych działają oddziały przedszkolne, do których uczęszczają dzieci w wieku 6 lat.

Stan techniczny bazy lokalowej jest ogólnie zadowalający, a poziom wyposażenia szkół w sprzęt komputerowy pozwala na realizację przyjętych programów. Natomiast zaplecze sportowe (sale gimnastyczne, obiekty sportowe) jest niewystarczające. Istnieje pilna potrzeba budowy sal gimnastycznych przy szkołach podstawowych. W trakcie budowy jest sala gimnastyczna przy Zespole Szkół w Suchowoli. Pracownie komputerowe z dostępem do Internetu istnieją przy Zespole Szkół w Suchowoli, Szewni i Szkole Podstawowej w Bondyrzu. W Zespole Szkół w Suchowoli i Szkole Podstawowej w Bondyrzu prowadzona jest nauka języka rosyjskiego i angielskiego, w Zespole Szkół w Szewni Górnej języka angielskiego i niemieckiego, a w Szkole Podstawowej w Jacni języka angielskiego.

Organizacja i funkcjonowanie placówek edukacyjnych na terenie gminy ma ogromne znaczenie dla obciążenia budżetu gminy. Utrzymanie szkół na poziomie podstawowym i gimnazjalnym należy do zadań własnych samorządów. W ciągu ostatnich lat nastąpił znaczny spadek liczby dzieci i młodzieży w wieku przedszkolnym i szkolnym. Tendencja ta ma i nadal mieć będzie duży wpływ na kształtowanie ekonomicznie uzasadnionej struktury organizacyjnej szkolnictwa.

Sport i rekreacja

Wyposażenie gminy w urządzenia sportowe jest niewystarczające. Zbyt małe środki finansowe przeznaczone są na rozwój sportu. Największym problemem jest brak sal gimnastycznych przy szkołach podstawowych i gimnazjum. Stan techniczny istniejących, ogólnodostępnych boisk sportowych do piłki nożnej (w Jacni, Bondyrzu i Suchowoli) jest także niezadowalający. Na terenie gminy działają dwa kluby sportowe piłki nożnej: Ludowy Klub Sportowy Orion Stihl Jania oraz Ludowy Klub Sportowy Saturn Suchowola.

Istnieje także niedostatek obiektów służących rekreacji. W planach jest budowa zalewu w miejscowości Jania oraz budowa kompleksu sportowo – rekreacyjnego w miejscowości Suchowola.

Potencjał środowiska naturalnego Gminy Adamów wykorzystywany jest dla rozwoju turystyki. Na terenie gminy powstają prywatne obiekty sportowo – rekreacyjne. Przykładem tego jest powstały w miejscowości Jacnia wyciąg narciarski wraz z infrastrukturą dla obsługi narciarzy korzystających ze stoku.

Instytucje związane z kulturą

Życie kulturalne Gminy Adamów skupia się wokół działalności bibliotek i szkół. Na terenie gminy działa Biblioteka Gminna z siedzibą w Potoczku i dwiema filiami: w Suchowoli i w Bondyrzu.

Rola poszczególnych placówek oświatowych polega na organizowaniu różnorodnych imprez szkolnych, wycieczek, rajdów i biwaków.

W Bondyrzu zlokalizowane jest Muzeum Historyczne Inspektoratu Zamojskiego im. Stanisława Prusa, pseudonim „Adam”. Dowódcy 9 p.p Armii Krajowej Ziemi Zamojskiej.



Na terenie Gminy Adamów działa czynnie 5 zespołów folklorystycznych i kapela ludowa:

- „Bliżowskie Perełki” z Bliżowa;
- „Feliksowianki” z Feliksówki;
- „Roztoczańskie Echo” z Suchowoli;
- „Trzepiecianie” z Trzepiecín;
- „Gawęda” z Szewni Dolnej;
- Kapela ludowa „Adamowiacy”.

Cyklicznie są organizowane w gminie imprezy lokalne, np. Noc Świętojańska, dożynki, występy zespołów ludowych, konkursy, itp.

Działania na rzecz krzewienia kultury i tradycji lokalnej podejmowane są także przez działające na terenie gminy Stowarzyszenie Społeczno – Kulturalne Gminy Adamów.

Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Obsługę mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia na terenie Gminy Adamów należy uznać za zadowalającą. W lecznictwie otwartym usługi świadczy 1 Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej, prowadzący ośrodki zdrowia w Adamowie, Suchowoli i Bondyrzu, zatrudniający łącznie 14 osób, w tym 4 lekarzy i 8 pielęgniarek. W gminie funkcjonuje 1 gabinet dentystyczny w Suchowoli zatrudniający 1 stomatologa. Apteka na terenie gminy zlokalizowana jest w miejscowości Suchowola, a w Adamowie i Bondyrzu znajdują się punkty apteczne. W zakresie lecznictwa specjalistycznego i szpitalnego gmina obsługiwana jest przez przychodnię w Zamościu.

Zadaniem gminy jest udzielanie pomocy najbardziej potrzebującym mieszkańcom gminy. Pomoc ta realizowana jest przez Gminny Ośrodek

Pomocy Społecznej w Adamowie. Ze świadczeń pomocy społecznej z zadań zleconych i zadań własnych skorzystało (w roku 2006) 245 rodzin, przeważnie nie posiadających własnych zasobów pieniężnych, jak i posiadających dochody niewystarczające na zaspokojenie podstawowych potrzeb. Ośrodek udziela pomocy w postaci zasiłków: stałych, alimentacyjnych i okresowych. W ramach przedsięwzięć związanych z pomocą społeczną planowana jest w Suchowoli budowa wielofunkcyjnego Ośrodka Wsparcia.

INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA PROBLEMY I UWARUNKOWANIA

- Gmina Adamów posiada dostosowaną do lokalnych potrzeb sieć placówek oświatowych – problemy w tej sferze dotyczą spraw z rozbudową infrastruktury oraz utrzymaniem obiektów w odpowiednim stanie technicznym. Szczególnie odczuwalny jest brak sal gimnastycznych przy szkołach oraz boisk sportowych;
- Rozwój kultury oraz eksponowanie wartości historycznych i kulturowych w kontekście rozwoju funkcji turystyczno – rekreacyjnej gminy wymaga zapewnienia odpowiedniego zaplecza rzeczowego – zatem istnieje potrzeba domu kultury na terenie gminy;
- Dotychczasowa baza sportu i rekreacji na terenie gminy jest niewystarczająca w porównaniu z możliwościami rozwoju turystyki i agroturystyki, jakie stwarza występowanie wysokich walorów środowiska naturalnego. W kontekście przyszłych planów rozwoju turystyki i agroturystyki niezbędne są inwestycje w tej sferze oraz właściwa promocja.

6. Zarządzanie

Zakres analizy:

- Możliwości budżetowe gminy;
- Planowanie strategiczne;
- Kapitał społeczny.

Zarządzanie i możliwości budżetowe

Poprzez zarządzanie na szczeblu gminy rozumie się sprawność urzędu w realizacji nałożonych zadań oraz porządek organizacyjny i prawny. Niektórymi przykładami tego rodzaju sprawności w przypadku Gminy Adamów jest posiadanie dokumentów dotyczących zarządzania różnymi sferami w gminie oraz dotychczasowe dokonania, np w zakresie zrealizowanych zadań inwestycyjnych:

- Strategia Gminy Adamów na lata 2000 – 2010;
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów na lata 2004 – 2006;
- Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Adamów, 2004.

Kolejnym przykładem sprawności organizacyjnej są wysokie dotychczasowe osiągnięcia gminy w realizacji zadań inwestycyjnych – w tym zadań, które uzyskały wsparcie finansowe z różnych funduszy dotacji. Zestawienie wykonanych w ostatnich latach zadań zawarte jest w załączniku nr 5 – „Zestawienie projektów zrealizowanych przez Gminę Adamów z dofinansowaniem uzyskanym w ramach funduszy europejskich oraz z innych źródeł”.

Możliwości realizacji zadań gminy, w tym zadań inwestycyjnych uzależnione są w dużej mierze od możliwości budżetu gminy. Zestawienie dochodów i wydatków budżetu Gminy Adamów za lata 2004 – 2006 oraz

plan na 2007 zaprezentowane jest w rozdziale XIII – Wieloletni Plan Inwestycyjny. Natomiast załącznik 5 obrazuje liczbę i wartość projektów, które uzyskały wsparcie w formie dotacji.

Osiągnięcia inwestycyjne Gminy Adamów oraz zrealizowane projekty „miękkie” obrazują jakość zarządzania gminą. Wyznacznikiem tej jakości jest plasowanie się gminy na wysokich pozycjach w rankingach regionalnych samorządów terytorialnych.

W Rankingu Samorządów Lubelszczyzny, opublikowanym w Dzienniku Wschodnim (14 grudnia 2006 roku), Gmina Adamów zajmuje wysoką 16 pozycję w Województwie Lubelskim. Ocena dotyczyła okresu 2003 – 2005. Głównymi kryteriami rankingu były:

- suma wydatków majątkowych inwestycyjnych na jednego mieszkańca;
- pozyskane środki zewnętrzne i inwestycyjne na jednego mieszkańca: ZPORR, SAPARD, ISPA, PHARE, INTERREG, PAOW;
- gotowość inwestycyjna: projekty do ZPORR;
- suma wydatków: transport na jednego mieszkańca;
- suma wydatków: ochrona środowiska na jednego mieszkańca;
- zdolność inwestycyjna: dochody – wydatki bieżące do dochodów ogółem.

Jakość zarządzania na szczeblu lokalnym postrzegana jest także przez lokalną społeczność poprzez dostępność do instytucji publicznych. Podstawowe instytucje usług administracyjnych i społecznych na terenie Gminy Adamów to:

1. Urząd Gminy w Adamowie i jego jednostki organizacyjne:

- a) Biblioteka Gminna z siedzibą w Potoczku i dwiema filiami: w Suchowoli i w Bondyrzu;
- b) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej;
- c) Szkoły Podstawowe w Bondyrzu, Jacni, oraz Zespoły Szkół w Szewni Górnej i w Suchowoli;

2. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Suchowoli z dwiema filiami: w Adamowie i Bondyrzu;
3. Apteka w Suchowoli i Punkty Apteczne w Adamowie i Bondyrzu;
4. Lecznica Weterynaryjna w Suchowoli;
5. Bank Spółdzielczy w Adamowie;
6. Urząd Pocztowy w Adamowie;
7. Posterunek Policji w Adamowie.

Planowanie strategiczne

Planowanie strategiczne jest we współczesnych czasach nieodłącznym elementem współczesnego zarządzania jednostką samorządu terytorialnego. W przypadku Gminy Adamów planowanie strategiczne rozwoju gminy prowadzone jest systematycznie od kilku lat. Wyrazem tego rodzaju polityki podjętej przez gminę są wypracowane i wdrażane dokumenty strategiczne, jak:

- Strategia Gminy Adamów na lata 2000 – 2010;
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów na lata 2004 – 2006;
- Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Adamów, 2004;

oraz obecnie przygotowany dokument Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów na lata 2007 – 2015.

Promocja

Działania promocyjne jednostki samorządu terytorialnego winne być nakierowane na otoczenie zewnętrzne i wewnętrzne, co oznacza opracowanie i stosowanie systemu informowania i promowania

przedsięwzięć samorządu wobec społeczności lokalnej i szerszego kręgu odbiorców spoza terytorium gminy.

System wewnętrznej promocji polega na komunikacji władz samorządowych z lokalną społecznością oraz włączanie przedstawicieli tej społeczności w proces współuczestnictwa w rozwiązywaniu spraw publicznych i proces planowania strategii rozwoju.

Promocja zewnętrzna nakierowana jest na inicjowanie i prowadzenie współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego, przyciąganie kapitału prywatnego, turystów i zachęcanie do osiedlania się na terytorium gminy osób spoza jej terenu, a także tworzenie warunków skłaniających do powstrzymania się przedstawicieli lokalnej społeczności (zwłaszcza młodych) do emigracji poza terytorium gminy.

Narzędziami promocji w stosowanych przez Gminę Adamów jest:

- prowadzenie strony internetowej gminy, gdzie poza ogólnymi informacjami opisowymi, dotyczącymi między innymi danych o instytucjach publicznych, gospodarki, kultury, edukacji, itd., prezentowane są informacje o aktualnych wydarzeniach i imprezach sportowych i kulturalnych;
- organizacja imprez kulturalno – sportowych, np. koncerty, przeglądy twórczości zespołów ludowych, występy miejscowych zespołów ludowych na imprezach regionalnych i krajowych, organizacja oraz udział w imprezach regionalnych, np. w Dożynkach Powiatowych i Wojewódzkich;
- foldery informacyjne, współpraca z prasą, promocja np. poprzez Stowarzyszenie Agroturystyczne.

W odniesieniu do samorządów terytorialnych możliwa jest do zastosowania nowoczesna koncepcja reklamy, tzw. „promocji miejsc”. Tego rodzaju promocja wydaje się właściwym narzędziem do zastosowania przez Gminę Adamów, w kontekście planowanego rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej gminy.

Organizacje pozarządowe

Działalność organizacji pozarządowych jest jednym z przejawów włączania się instytucji Trzeciego Sektora w sprawy publiczne. Organizacje pozarządowe, które działają najczęściej jako fundacje i stowarzyszenia, odgrywają ogromną rolę między innymi w pobudzaniu aktywności społecznej i aktywizacji wspólnot obywatelskich wokół działań na rzecz realizacji celów rozwoju lokalnego. Wokół organizacji pozarządowych skupia się kapitał społeczny, który obok organów samorządu i przedsiębiorców przyczynia się do integracji lokalnej społeczności wokół spraw publicznych. Ponadto organizacje pozarządowe mają do odegrania podwójną rolę: winny stać się stymulatorem społecznej aktywności, a zarazem wchłaniać wsparcie finansowe na cele lokalne niedostępne dla samorządów lokalnych (wiele funduszy UE i innych, zagranicznych i krajowych, przeznaczonych na cele spójne z celami strategii rozwoju lokalnego, jest dostępnych tylko dla organizacji pozarządowych).

Trzeba zaznaczyć, że wśród organizacji pozarządowych można wyróżnić takie, które nastawione są na cele społeczne, charytatywne, działające na rzecz kultury, sztuki i sportu oraz angażujące się w sprawy wspierania rozwoju przedsiębiorczości i rozwoju gospodarczego.

Wśród organizacji pozarządowych, działających na terenie Gminy Adamów należy wymienić:

- Stowarzyszenie Społeczno – Kulturalne Gminy Adamów;
- Stowarzyszenie Gospodarstw Agroturystycznych Gminy Adamów;
- Stowarzyszenie „Pomóżmy sobie”.

Aktywność społeczna mieszkańców gminy przejawia się przede wszystkim udziałem mieszkańców w Ochotniczych Strażach Pożarnych. Na terenie gminy działa 10 jednostek ochotniczej straży pożarnej, skupiających ogółem 150 strażaków. W roku 2003 powstały trzy młodzieżowe drużyny

pożarnicze. Każda jednostka posiada „Dom Strażaka”, ale zazwyczaj budynki te są w niewielkim stopniu wykorzystywane i najczęściej są w słabym stanie technicznym.

Organizacjami społecznymi są także Koła Gospodyń Wiejskich, których działa na terenie Gminy Adamów 5: w miejscowościach Adamów, Suchowola, Feliksówka, Bliżów, Szewnia Dolna.

Współpraca z innymi jednostki samorządu terytorialnego

Gmina Adamów współpracuje z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, głównie w obrębie gmin powiatu zamojskiego. Ważną inicjatywą gminy jest zaangażowanie się w realizację programu LEADER+. W roku 2007 podpisano porozumienie o przystaniu do tego programu i powołaniu Lokalnej Grupy Działania. Członkami porozumienia są gminy: Adamów, Józefów, Krasnobród, Zamość i Zwierzyniec.

ZARZĄDZANIE PROBLEMY I UWARUNKOWANIA
<ul style="list-style-type: none">• W nowoczesnej gminie ważna jest sprawność zarządzania na szczeblu lokalnym, a także prowadzenie współpracy w formie partnerstw dla realizacji różnych przedsięwzięć. Gmina winna dążyć do tworzenia partnerstw wewnętrznych – np. z organizacjami społecznymi w gminie oraz partnerstw zewnętrznych – z innymi jednostkami samorządu terytorialnego. Przykładem takiego partnerstwa jest inicjatywa utworzenia Lokalnej Grupy Działania związanej dla wdrażania programu LEADER+;• Kapitał społeczny w Gminie Adamów aktywny jest poprzez działalność organizacji pozarządowych – są to jednak organizacje nastawione głównie na sprawy społeczne i związane z kulturą –

ważne w tym kontekście wydaje się powołanie stowarzyszenia / fundacji którego celem statutowym będą działania na rzecz rozwoju gospodarczego i lokalnego gminy;

- Skuteczne wdrożenie planów strategicznych wymaga sprawnego zarządzania rozwojem lokalnym, ale też promocji. Właściwe wydaje się zatem opracowanie programu promocji gminy.

III. GMINA NA TLE POWIATU

Poniższy rozdział ma formę porównania danych statystycznych dla wszystkich gmin powiatu zamojskiego, do którego także należy Gmina Adamów. Dane zawarte są w Załączniku nr 4 i uporządkowane w formie zestawień tabelarycznych. Dane obrazują różnorodne zagadnienia: demograficzne, dotyczące warunków życia ludności, infrastruktury technicznej i społecznej, aktywności gospodarczej oraz struktury dochodów i wydatków gmin.

Tab. 1. Wydatki inwestycyjne na ochronę środowiska i na gospodarkę wodną w 2006 r.

Tab. 2. Powierzchnia i ludność w 2006 r.

Tab. 3. Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym w 2006 r.

Tab. 4. Przyrost naturalny w roku 2006 w promilach

Tab. 5. Pracujący w 2006 r.

Tab. 6. Wodociągi i kanalizacja w 2006 r.

Tab. 7. Zasoby mieszkaniowe w 2006 r.

Tab. 8. Mieszkania oddane do użytku w 2006 r.

Tab. 9. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2005/06

Tab. 10. Gimnazja dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2005/06

Tab. 11. Wychowanie przedszkolne w 2006 r.

Tab. 12. Dochody budżetów gmin według rodzajów 2006 r.

Tab. 13. Dochody budżetów gmin według działów w 2006 r.

Tab. 14. Wydatki budżetów gmin według rodzajów w 2006 r.

Tab. 15. Wydatki budżetów gmin według działów w 2006 r.

Tab. 16. Dochody i wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2006 r.

Tab. 17. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w 2006 r.

Tab. 18. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON według wybranych sekcji PKD w 2006 r.

Tab. 19. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą według wybranych sekcji PKD w 2006 r.

Gmina Adamów z uwagi na powierzchnię swojego terytorium należy do grona gmin średniej wielkości w powiecie zamojskim. Posiada natomiast prawie najmniejszą liczbę mieszkańców. Jest to wynikiem głównie warunków naturalnych gminy – to jest znacznej lesistości (ponad 40% powierzchni), co wpłynęło na rozwój osadnictwa.

Dochody budżetu Gminy Adamów są w porównaniu z dochodami innych gmin powiatu jednymi z niższych, ale w przeliczeniu na jednego mieszkańca, wskaźnik dochodów w przeliczeniu na jednego mieszkańca jest stosunkowo wysoki. Wynika to z niskiej gęstości zaludnienia. Z tego też względu poziom wydatków inwestycyjnych na jednego mieszkańca w gminie jest stosunkowo wysoki w porównaniu z innymi gminami powiatu.

Gęstość zaludnienia w gminie wskazuje na typowo wiejski charakter gminy. Analiza danych statystycznych dotyczących gminy wskazuje na niekorzystne zawiązka demograficzne, takie jak ujemny przyrost naturalny, starzenie się społeczeństwa w gminie. Ale te zjawiska są typowe dla większości gmin powiatu i niektórych gminach występują nawet z większym nasileniem.

Zasoby mieszkaniowe w gminie wskazują na mniej zaawansowane procesy urbanizacyjne, w porównaniu z innymi gminami powiatu, w tym w szczególności gmin o charakterze gmin miejsko – wiejskich. Gmina Adamów w porównaniu z innymi gminami powiatu zamojskiego posiada słabo rozbudowaną infrastrukturę komunalną.

Gmina posiada natomiast na swoim terenie stosunkowo dużą liczbę podmiotów gospodarczych, jak na gminę o niskiej gęstości zaludnienia i wysokim procencie zalesienia.

W porównaniu z innymi gminami powiatu zamojskiego Gmina Adamów posiada duże atuty:

- czyste, niezdegradowane środowisko, o wysokim wskaźniku zalesienia;
- położenie poza głównymi trasami komunikacyjnymi, o dużym nasileniu ruchu – ale w dość bliskiej odległości od tych tras, co wpływa do dobrej dostępności komunikacyjną;
- walory krajobrazowe i zasobami kulturowe – stwarzające szanse wielofunkcyjnego, zrównoważonego rozwoju gminy;
- stosunkowo liczne podmioty gospodarcze, działające na terenie gminy, w tym firmy o znaczeniu ponadregionalnym.

IV. ANALIZA SWOT

Zarządzanie strategiczne wymaga przeprowadzenia szeregu różnego typu analiz, które pomagają przewidzieć istotne zdarzenia gospodarcze wraz z możliwością ich podejmowania i z konsekwencjami na przyszłość, które wiążą się z wyborem najbardziej optymalnej strategii. Plan strategiczny poprzedza etap diagnozy strategicznej, w której najczęściej stosowana jest metoda analizy strategicznej – analiza SWOT.

Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron gminy oraz badania szans i zagrożeń, które wynikają z istniejących, bądź mogących zaistnieć uwarunkowań otoczenia zewnętrznego.

Analiza SWOT pozwala na wyeksponowanie silnych stron – to znaczy atutów, na których bazie można planować rozwój lokalny, ale też pozwala na zidentyfikowanie słabych stron – to jest obszarów niedomagań – które należy niwelować. Ze słabych stron wynikają problemy do rozwiązania.

Zakres analiz w ramach SWOT jest następujący:

- Mocne strony gminy – siły – jakie mam atuty?
- Słabe strony gminy – jakie są problemy, co trzeba poprawić?
- Szanse w otoczeniu – gdzie dostrzegamy szanse, jakie są trendy i tendencje?
- Zagrożenia w otoczeniu – jakie istnieją przeszkody? jakie czynniki / wydarzenia mogą mieć dla nas negatywne skutki?

Analiza SWOT dla Gminy Adamów została opracowana w trakcie warsztatów strategicznych z udziałem przedstawicieli społeczności gminy.

Jest więc ona wynikiem spostrzeżeń mieszkańców na temat własnej gminy oraz podsumowaniem niniejszej diagnozy strategicznej.

Analiza SWOT sporządzona została w następujących obszarach problemowych:

- Ekologia, ochrona środowiska, turystyka;
- Sfera społeczna;
- Sfera gospodarcza.

EKOLOGIA, OCHRONA ŚRODOWISKA, TURYSTYKA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Położenie gminy w niedalekiej odległości od Zamościa; • Bezpośrednie sąsiedztwo Roztoczańskiego Parku Narodowego -otulina Roztoczańskiego Parku Narodowego • Położenie w zasięgu Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego • Niski poziom zanieczyszczenia środowiska naturalnego • Rzeka Wieprz – II klasa czystości, naturalne, niezmeliorowane koryto • Meandry na Wieprzu • Zróżnicowana rzeźba terenu • Różnorodność gatunków roślin, zwierząt • Mikroklimat i bliskość uzdrowiska 	<ul style="list-style-type: none"> • Położenie gminy na „ścianie wschodniej” • Słaba jakość gleb, teren pagórkowaty • Miejscami zaśmiecone lasy i tereny przy drogach • Brak zaangażowania w działalność ekologiczną • Brak kanalizacji, oczyszczalni, niedostateczna sieć wodociągów • Słabo rozwinięta sieć drogowa • Niska jakość dróg • Brak zbiornika wodnego • Brak dużego ośrodka rekreacyjnego, mało gospodarstw agroturystycznych • Brak parkingów, zajazdów • Brak ścieżek rowerowych, niedostateczne oznakowanie

<p>Krasnobród</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pomniki przyrody – Wojda • Pomniki pamięci – Szewnia Górna, Dolna, Wojda, Bondyryz, Feliksówka • Stowarzyszenie Gospodarstw Agroturystycznych • Ścieżki i szlaki rowerowo – piesze • Szlak konny • Zabytki, muzeum AK, prywatne zbiory archeologiczne w Bondyryzu • Imprezy – Noc Świętojańska, Dożynki • Wyciąg narciarski • Igrzyska zimowe • Hodowle strusia • Spływy kajakowe na rzece Wieprz • Twórcy ludowi – hafciarki • Gazyfikacja gminy • Istnienie przydomowych oczyszczalni ścieków • Prawidłowo zorganizowany wywóz śmieci i nieczystości 	<p>szlaków turystycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak bazy noclegowo – gastronomicznej • Małe zainteresowanie rozwojem gospodarstw agroturystycznych • Niedostateczna promocja gminy – brak środków • Brak dostatecznej promocji walorów turystycznych i przyrodniczych w sieci WWW
--	--

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój rolnictwa ekologicznego • Segregacja śmieci (wzrost świadomości) • Stworzenie programów na potrzeby mieszkańców gminy np. rozwoju agroturystyki, program 	<ul style="list-style-type: none"> • Obawa rolników przed zmianami dotychczasowego stylu życia (sposobu gospodarowania) • Brak środków na realizację założeń programowych • Brak zainteresowania

<p>szkolenia dla rolników, program ochrony środowiska</p> <ul style="list-style-type: none">• Zwiększenie promocji gminy (pozyskanie środków na foldery, stronę WWW)• Zwiększenie liczby gospodarstw agroturystycznych• Poprawa ścieżek ekologiczno – dydaktycznych i powstanie nowych szlaków rowerowych• Pojawienie się kanalizacji, wysypiska śmieci• Wzrost zaangażowania społeczności w działania proekologiczne• Polepszenie jakości życia na wsi• Możliwość pozyskania środków pieniężnych z UE• Rozwój agroturystyki, turystyki, gastronomii, hotelarstwa• Planowania budowa zalewu w Jacni• Polepszenie promocji regionu• Podwyższenie standardu życia mieszkańców• Rozwój świadomości proekologicznej mieszkańców	<p>agroturystyką</p> <ul style="list-style-type: none">• Emigracja ludności wiejskiej za granicę• Dzikie wysypiska w lasach• Groźba zanieczyszczenia w związku z brakiem kanalizacji• Wydłużone procedury administracyjne rozwoju działalności w zakresie turystyki
--	--

SFERA SPOŁECZNA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Przychylność władz lokalnych do rozwiązywania kwestii społeczno – socjalnych • Powołanie lokalnego partnerstwa dla Gminy Adamów • Posiadanie gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych • Istnienie organizacji pozarządowych • Stosunkowo duża liczba miejsc pracy (zakłady produkcyjne) • Wystarczająca podstawowa opieka medyczna • Dobra lokalizacja ośrodków zdrowia • Cyklicznie odbywające się imprezy kulturalne • Organizacja imprez dla dzieci i młodzieży: Dzień Dziecka, Gminny Dzień Sportu • Istnienie klubów sportowych – Orion -Stihl Jacnia, Saturn Suchowola • Właściwe zaplecze edukacyjne – szkoły • Dobrze funkcjonująca pomoc społeczna 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak infrastruktury socjalnej (szczególnie dla osób starszych) • Deficyt liderów • Brak wolontariatu • Relatywnie niskie wynagrodzenie za pracę • Rosnąca liczba osób w wieku poprodukcyjnym • Utrudniony dostęp do specjalistów – lekarzy • Patologie społeczne (alkoholizm) • Bariery architektoniczne w placówkach publicznych • Deficyt mieszkaniowy • Brak dostępu do Internetu, słaba jakość usług telekomunikacyjnych • Brak ośrodka kultury i sportu • Brak ośrodków inicjatyw społecznych • Brak przedszkola • Słaba promocja gminy • Niedostatecznie rozwinięta komunikacja – zbyt mała liczba połączeń autobusowych • Zdecydowanie niska liczba stomatologów (1)

<ul style="list-style-type: none"> • Obiekty użyteczności publicznej do wykorzystania • Budowa ośrodka dla osób niepełnosprawnych • Aktywna działalność zespołów ludowych i kapeli • Duża ilość świetlic wiejskich i Ochotniczych Straży Pożarnych 	
--	--

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój turystyki • Uczestnictwo w programie LEADER+ • Promocja gminy przez lokalne władze • Inwestycja w kapitał ludzki (szkolenia, spotkania, dialog społeczny) • Polepszenie warunków życia mieszkańców gminy • Budowa ośrodka rehabilitacji dla dzieci niepełnosprawnych • Budowa zbiornika rekreacyjno – retencyjnego • Budowa sali gimnastycznej z zapleczem rehabilitacyjnym • Możliwość pozyskania środków społecznych • Rozwój kultury, turystyki i agroturystyki • Rozwój kultury fizycznej, sportu 	<ul style="list-style-type: none"> • Polityka państwa wymierzona w małą przedsiębiorczość (podatki) • Masowa emigracja zwłaszcza ludzi młodych • Ujemny przyrost naturalny • Patologie • Starzenie się społeczeństwa • Alkoholizm • Zanieczyszczenie środowiska • Małe zaangażowanie młodzieży w życie publiczne

<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa zdrowia i sprawności mieszkańców • Organizowanie czasu wolnego młodzieży (rozgrywki, turnieje, kluby sportowe) • Podniesienie poziomu wykształcenia i kultury • Warsztaty rozwijające twórczość ludową (hafciarstwo, rzeźba, malarstwo) • Większy dostęp do ośrodków kultury (teatr, basen, opera, kino) 	
--	--

SFERA GOSPODARCZA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Duża liczba przedsiębiorstw – z przewagą przemysłu drzewnego, przetwórstwo warzyw i owoców, zakład produkcji mydła, gospodarstwo hodowli pstrąga roztoczańskiego, gospodarstwa produkcji mlecznej, ferma strusi afrykańskich, ferma drobiu • Zakład usługowo – handlowy zaspokajający potrzeby kilku powiatów Stihl • Istniejące przedsiębiorstwa są mało szkodliwe dla środowiska • Rozwój bazy turystycznej, np. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mała różnorodność branżowa przedsiębiorstw • Ograniczenia dla przedsiębiorstw wynikająca z położenia gminy (w otulinie Roztoczańskiego Parku Narodowego) • Rozdrobnienie gospodarstw i położenie w trudnych topograficznie terenach (o dużym nachyleniu) • Rozproszenie terytorialne gminy • Brak restauracji, hoteli, miejsc odpoczynku, • Niskie płace

<ul style="list-style-type: none"> • wyciąg narciarski • Sukcesywne podnoszenie wykształcenia przez mieszkańców • Możliwość produkcji żywności ekologicznej i ziół • Stacja paliw • Telefonizacja gminy • Wysoki poziom gazyfikacji 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak możliwości przekazania gospodarstw rolnych, • prowadzenie gospodarstw przez osoby w wieku poprodukcyjnym • Słaba infrastruktura komunikacyjna • Słabo rozwinięta infrastruktura komunalna
---	---

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Powstawanie gospodarstw rolno – ekologicznych ze względu na położenie (teren Roztocza) • Powstawanie oczyszczalni przydomowych, kanalizacji • Pozyskiwanie środków zewnętrznych • Możliwość powstania bazy turystycznej • Powstanie zbiornika rekreacyjno – retencyjnego • Budowa oczyszczalni ścieków • Powstawanie nowych miejsc pracy • Zwiększenie produkcji zdrowej żywności • Możliwość rozwoju nowych działalności gospodarczej • Rozwój usług budowlanych w związku z osiedlaniem się ludzi z zewnątrz 	<ul style="list-style-type: none"> • Emigracja młodzieży za granicę • Polityka państwa niekorzystna dla małych gospodarstw rolnych • Wzrastająca konkurencja rynkowa • Destabilizacja sytuacji gospodarczej • Zamknięcie rynków sąsiednich na niektóre produkty polskie • Napływ produkcji rolnej z krajów dalekiego wschodu • Napływ żywności (taniej) z zagranicy • Napływ taniej siły roboczej

<ul style="list-style-type: none">• Zwiększenie stopy życiowej, motywacji do dalszego działania• Szkolenia pracowników i pracodawców w zakresie rozwoju gospodarstw	
--	--

Ogólne wytyczne wynikające z analizy SWOT są proste, ale w praktyce trudne do realizacji:

- opierać się na mocnych stronach;
- niwelować słabe strony;
- unikać zagrożeń;
- wykorzystywać szanse.

Na bazie czterech aspektów analizy SWOT – mocnych stron, słanych stron, szans o zagrożeń – w odniesieniu do gminy buduje się cele działań w planie strategicznym.

V. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Rozwój gospodarczy gminy zależy od działań i stanowiska władz lokalnych i współpracy z partnerami społecznymi. Powinien on spełniać następujące cele:

- Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości – powstających i działających firm;
- Przyciąganie nowych inwestorów;
- Podnoszenie kwalifikacji miejscowych zasobów ludzkich;
- Rewitalizacja środowiska naturalnego, społecznego, kulturowego i gospodarczego;
- Stwarzanie warunków do stałych kontaktów pomiędzy sektorem publicznym, społecznym i prywatnym.

Jednymi z najistotniejszych czynników, które mają podstawowe znaczenie w rozwoju lokalnym są:

- **zatrudnienie** – w tym aspekcie ważne jest powstawanie nowych przedsiębiorstw lub rozwój już istniejących firm, co umożliwia tworzenie nowych miejsc pracy i wprowadzanie nowych technologii;
- **baza dla rozwoju** – czyli grupa czynników, która sprzyja rozwojowi – co oznacza istnienie atutów, które stanowią podstawę rozwoju, np. zasoby środowiska, rozwinięta infrastruktura, przedsiębiorczość i jakość kadr;
- **zalety lokalizacji** – ważne jest położenie geograficzne gminy, jeżeli będzie ono miejscem do którego łatwo dojechać, będzie dobrze rozwinięta łączność komunikacyjna, to gmina stanie się bardziej atrakcyjna inwestycyjnie i turystycznie;
- **zasoby wiedzy** – ważne są kwalifikacje i umiejętności społeczności lokalnej.

Podsumowaniem diagnozy strategicznej winny być wnioski i rekomendacje dotyczące przyszłych kierunków rozwoju. Oznacza to formułowanie postulatów, co do funkcji i dziedzin, które winne zajmować priorytetową pozycję w programie rozwoju. W wyniku tego powstaje projekcja przyszłej sytuacji gminy. Projekcja przyszłości jest obrazowym przedstawieniem możliwości rozwojowych, jakie gminie stwarzają uwarunkowania zewnętrzne i szanse tkwiące w uwarunkowaniach wewnętrznych, z uwzględnieniem ograniczeń tkwiących w sferach społeczno – gospodarczej i przyrodniczej.

Analiza potencjałów rozwojowych wskazuje na możliwość rozwoju kilku funkcji Gminy Adamów, które powinny stać się dla niego głównymi osiami rozwoju i w okresie objętym strategią doprowadzić do pożądanych przeobrażeń społeczno – gospodarczych:

- funkcja rekreacyjno – turystyczna;
- funkcja rolnicza i leśna;
- funkcja małych form przedsiębiorczości i otoczenia biznesu;
- funkcja przemysłu przetwórczego.

Powyższe funkcje w sposób jednoznaczny kładą nacisk na rozwój gospodarczy i społeczny Gminy Adamów. Zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, według której jedynie dbałość o równomierny rozwój wszystkich trzech elementów: przyrody, społeczeństwa i gospodarki prowadzi do postępu, w sytuacji występowania ostrych dysproporcji rozwojowych, zrównoważony rozwój wymaga udzielenia szczególnego wsparcia dziedzinom dotychczas zaniedbanym. Zgodnie z danymi uzyskanymi w diagnozie oraz wynikami przeprowadzonej w poprzednim rozdziale analizy SWOT, w chwili obecnej dziedziną dominującą w rozwoju, w której nie istnieją poważnej rangi zagrożenia, a która niejako rozwija się kosztem dwóch pozostałych dziedzin, jest przyroda. Ponieważ zatem przyroda Gminy Adamów nawet bez specjalnego wsparcia w latach

objętych Strategią ma zagwarantowane prawem warunki rozwoju, a zagrażający jej najbardziej brak sieci kanalizacyjnej wchodzi także w zakres rozwoju dwóch pozostałych dziedzin, dlatego niemal cały wysiłek Strategii został skupiony na wskazanie dróg rozwoju pozostałym dwóm elementom, czyli gospodarce i społeczeństwu. Wyrównanie szans rozwojowych wszystkich dziedzin jest warunkiem postępu, pod którym to pojęciem rozumieć należy poprawę ogólnej zamożności i warunków życia człowieka.

Największą szansę rozwojową dla Gminy Adamów stanowi rozwój małej i średniej przedsiębiorczości, turystyka, agroturystyka i rekreacja oraz specjalistyczna produkcja rolna.

Reasumując, działania dotyczące rozwoju gminy powinny iść w kierunku poprawy warunków życia społeczności gminy, poprzez poprawę stanu sanitarnego, warunków mieszkaniowych, zachowania walorów krajobrazu i środowiska oraz tworzenia nowych miejsc pracy:

- Należy umacniać pozycję miejscowości Adamów jako gminnego ośrodka z zakresie administracji, rozwoju przedsiębiorczości, działalności usługowej i edukacji;
- Należy rozbudowywać oraz uzupełniać infrastrukturę techniczno – sanitarną na terenie gminy;
- Należy wzmacniać funkcję osadniczą poprzez zapewnienie odpowiedniej infrastruktury i możliwości osiedlania się;
- Należy wspierać lokalne inicjatywy podejmowania działalności gospodarczej i tworzyć warunki (między innymi infrastrukturę) zachęcające do lokalizowania na terenie gminy przedsiębiorstw;
- Należy wspierać lokalną społeczność w procesie podnoszenia wiedzy i kwalifikacji, przekwalifikowań oraz przedsiębiorczych inicjatyw;

- Walory środowiska przyrodniczego należy wykorzystać dla szerszego rozwoju turystyki, agroturystyki i rekreacji, jako dodatkowego źródła dochodu dla części społeczności gminy;
- Należy dokonać rewitalizacji zasobów kulturowych i przyrodniczych oraz wykorzystać je dla rozwoju funkcji gospodarczych i społecznych gminy;
- Należy zachować rolniczy charakter gminy. Gmina powinna dążyć do scalania gruntów oraz wspomagać rolników w zakresie możliwości przetwarzania i zbywania produktów rolnych;
- Należy opracować strategię promocji gminy jako miejsca atrakcyjnego dla uprawiania turystyki oraz prowadzenia działalności usługowej i wytwórczej;
- Należy zacieśniać współpracę z sąsiednimi gminami w celu realizacji wspólnych przedsięwzięć (np. programu LEADER+).

VI. MISJA, WIZJA - CEL GENERALNY STRATEGII

Działania gminy jako jednostki samorządu terytorialnego wynikają z zapisów ustawy o samorządzie gminnym. Artykuł 7 ustawy (Ustawa z dnia 8 marca 1990 r, O samorządzie gminnym, Dz.U. 01.142.1591) określa zakres działania i zadania gminy i ma następujące brzmienie:

Art. 7. 1. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

- 1) ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej,
- 2) gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego,
- 3) wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz,
- 4) lokalnego transportu zbiorowego,
- 5) ochrony zdrowia,
- 6) pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych,
- 7) gminnego budownictwa mieszkaniowego,
- 8) edukacji publicznej,
- 9) kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- 10) kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
- 11) targowisk i hal targowych,
- 12) zieleni gminnej i zadrzewień,
- 13) cmentarzy gminnych,

- 14) porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego,
- 15) utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,
- 16) polityki prorodzinnej, w tym zapewnienia kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej,
- 17) wspierania i upowszechniania idei samorządowej,
- 18) promocji gminy,
- 19) współpracy z organizacjami pozarządowymi,
- 20) współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

Ogólną **misję** działania i strategii gminy można wysnuć z zapisów zawartych w przytoczonym artykule ustawy. Zatem celem działania gminy jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, co można rozumieć jako misję zapewnienia jak najlepszych warunków świadczenia usług społecznych.

Wizja to stan docelowy, jaki uda się osiągnąć poprzez realizację misji – jest to więc perspektywa przyszłości – stan rzeczy jaki nastąpi w wyniku wdrożenia planu strategicznego.

Z misji i wizji wynika cel generalny Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów, którym jest:

**Poprawa warunków życia mieszkańców
Gminy Adamów poprzez prowadzenie polityki
zrównoważonego rozwoju gminy**

Koncepcja zrównoważonego rozwoju uznaje równorzędną wartość społeczeństwa, gospodarki i środowiska naturalnego – nie faworyzuje ani nie degraduje roli żadnego z tych trzech elementów, lecz wytycza kierunki ich zrównoważonego rozwoju. Zakłada się zatem, że gospodarka nie może się rozwijać kosztem ludzi i przyrody, człowiek nie może rozwijać się kosztem gospodarki i przyrody, ale także przyroda nie może być ważniejsza niż człowiek i gospodarka.

Polityka rozwoju lokalnego winna służyć realizacji tej koncepcji. **Polityka rozwoju lokalnego** rozumiana jest jako świadoma i celowa działalność organów samorządu, zmierzająca do systematycznej poprawy konkurencyjności podmiotów gospodarczych i poziomu życia mieszkańców oraz wzrostu potencjału gospodarczego regionów, przyczyniającego się ostatecznie do rozwoju społeczno – gospodarczego kraju.

VII. CELE STRATEGICZNE - OBSZARY PRIORYTETOWE

Cele strategiczne formułuje się w obszarach priorytetowych – to jest tych aspektach życia społecznego i gospodarczego, które mają kluczowe znaczenie dla osiągnięcia stanu rzeczy określonego w celu generalnym strategii.

Celem generalnym Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów jest:

**Poprawa warunków życia mieszkańców
Gminy Adamów poprzez prowadzenie polityki
zrównoważonego rozwoju gminy**

Aby ten cel mógł być zrealizowany, należy podjąć działania w następujących obszarach priorytetowych:

- Ekologia, ochrona środowiska, turystyka;
- Infrastruktura techniczna i komunalna;
- Sfera i infrastruktura społeczna;
- Sfera gospodarcza.

Priorytet I
Ekologia, ochrona środowiska, turystyka – Rewitalizacja i zachowanie zasobów przyrodniczych oraz walorów środowiska i krajobrazu dla celów społecznych i gospodarczych

Priorytet II

**Infrastruktura techniczna i komunalna –
Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej
poprawie warunków życia i wzmocnieniu
konkurencyjności
Gminy Adamów**

Priorytet III

**Sfera i infrastruktura społeczna –
Rewitalizacja dziedzictwa kulturowego i wzmocnienie
potencjału społecznego Gminy Adamów**

Priorytet IV

**Sfera gospodarcza –
Budowa powiązań wewnętrznych i zewnętrznych
w celu wzmocnienia bazy ekonomicznej
i zmniejszania bezrobocia**

Uzasadnienie wyboru obszarów priorytetowych strategii

Priorytet 1

Ekologia, ochrona środowiska, turystyka – Rewitalizacja i zachowanie zasobów przyrodniczych oraz walorów środowiska i krajobrazu dla celów społecznych i gospodarczych

Gmina Adamów dysponuje w niewielkim stopniu wykorzystywanymi atutami, którymi są: krajobraz i walory środowiska przyrodniczego.

Potencjał przyrodniczo – kulturowy gminy oraz lokalne i zewnętrzne uwarunkowania społeczne wskazują, że dużą szansę na rozwój gospodarczy stanowi rozwój turystyki i agroturystyki. Turystyka jest bowiem tą formą gospodarowania, która w stosunkowo krótkim czasie może przynieść spodziewane wyniki ekonomiczne i społeczne jak spadek bezrobocia i wzrost zamożności. Turystyka jest jednocześnie tą gałęzią gospodarki, która w niewielkim stopniu wchodzi w kolizję z racjami ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego. Rozwój infrastruktury turystycznej z korzyścią wpłynie nie tylko na podniesienie atrakcyjności terenu gminy, ale też poprawę możliwości korzystania z wypoczynku i rekreacji przez samych mieszkańców gminy – co przekłada się na poprawę jakości życia lokalnej społeczności.

Priorytet 2

Infrastruktura techniczna i komunalna – Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej poprawie warunków życia i wzmocnieniu konkurencyjności Gminy Adamów

Infrastrukturą nazywa się urządzenia i instytucje usługowe, niezbędne do należytego funkcjonowania społeczeństwa i gospodarki. Infrastruktura techniczna pełni rolę osnowy dla przestrzeni urbanistycznej, tworząc powiązania pomiędzy miejscem zamieszkania, pracy i wypoczynku, zaopatrując je w energię oraz wspomagając utylizację związanych z działalnością człowieka odpadów. Umożliwia prawidłowe funkcjonowanie wszystkich dziedzin gospodarki. Poziom rozwoju infrastruktury mierzony różnymi wskaźnikami jest jednym z najważniejszych wyznaczników rozwoju gospodarczego. Dostęp do infrastruktury o odpowiednim standardzie. Stan infrastruktury technicznej i komunalnej ma duże znaczenia dla poziomu świadczenia usług społecznych, jakości życia lokalnej społeczności oraz możliwości rozwoju gospodarczego. Problemem Gminy Adamów jest niedostateczny poziom rozwoju infrastruktury, zwłaszcza kanalizacji i

systemu oczyszczania ścieków. Rozwój infrastruktury jako priorytet strategii ma swoje uzasadnienie w kontekście zachowania walorów środowiska przyrodniczego gminy i poprawy poziomu świadczenia usług komunalnych.

Priorytet 3

Sfera i infrastruktura społeczna – Rewitalizacja dziedzictwa kulturowego i wzmacnianie potencjału społecznego Gminy Adamów

Lokalna społeczność gminy stanowi element jej zasobów – a mianowicie zasoby ludzkie, które poprzez swoje aktywne działanie współprzyczyniają się do rozwoju gospodarczego i społecznego danej jednostki samorządu terytorialnego. Dlatego ważnym elementem rozwoju lokalnego jest rozwój zasobów ludzkich – a wsparcie tego rozwoju jest ważnym priorytetem strategicznym. Uzależnione jest ono od jakości infrastruktury i pomocy społecznej oraz programu działań edukacyjnych, oświatowych i w sferze kultury i zachowania tradycji. Dziedzictwo kulturowe, rozumiane zarówno jako zabytki kultury materialnej, jak i duchowej jest czynnikiem integrującym lokalną społeczność, a z drugiej strony może być elementem atrakcyjnym poznawczo dla turystów – zatem wymaga kultywowania i rewitalizacji.

Priorytet 4

Sfera gospodarcza – Budowa powiązań wewnętrznych i zewnętrznych w celu wzmocnienia bazy ekonomicznej i zmniejszenia bezrobocia

Zadaniem samorządu lokalnego jest stymulacja działań społecznych i gospodarczych poprzez tworzenie warunków dla rozwoju różnych sfer życia społecznego i gospodarczego. Warunkiem osiągnięcia sukcesu gospodarczego i społecznego Gminy Adamów jest czynne włączenie się jak najszerszych kręgów jej mieszkańców w proces rozwoju lokalnego.

Dużym problemem mieszkańców Gminy Adamów jest wyływający z niedostatecznej bazy ekonomicznej niedobór miejsc pracy, który jest podstawową przyczyną utrudniającą poprawę warunków życia lokalnej społeczności i stanowi najważniejszą barierę rozwoju. Dlatego wzmocnienie bazy ekonomicznej gminy i zmniejszanie bezrobocia stanowią podstawowe uwarunkowania osiągnięcia celu strategicznego. Ważne jest także wsparcie lokalnej społeczności w zakresie rozwoju zawodowego, podnoszenia poziomu wiedzy i kwalifikacji, podejmowania inicjatyw przedsiębiorczości, a przy działalności w rolnictwie poszukiwania dodatkowych źródeł dochodu.

Cel generalny strategii osiągnięty zostanie poprzez realizację celów strategicznych, wynikających z obranych obszarów priorytetowych. Dla Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów, w perspektywie lat 2007 – 2015 wyznaczono następujące cele strategiczne:

Cel 1: Rozwój turystyki i agroturystyki

Cel 2: Ochrona środowiska naturalnego

Cel 3: Poprawa dostępności komunikacyjnej i bezpieczeństwa na drogach

Cel 4: Poprawa dostępności do usług komunalnych

Cel 5: Zachowanie i odbudowa dziedzictwa kulturowego

Cel 6: Poprawa dostępności do edukacji, sportu i rekreacji

Cel 7: Poprawa jakości usług społecznych

Cel 8: Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich

Cel 9: Zwiększenie mobilności zawodowej mieszkańców Gminy Adamów

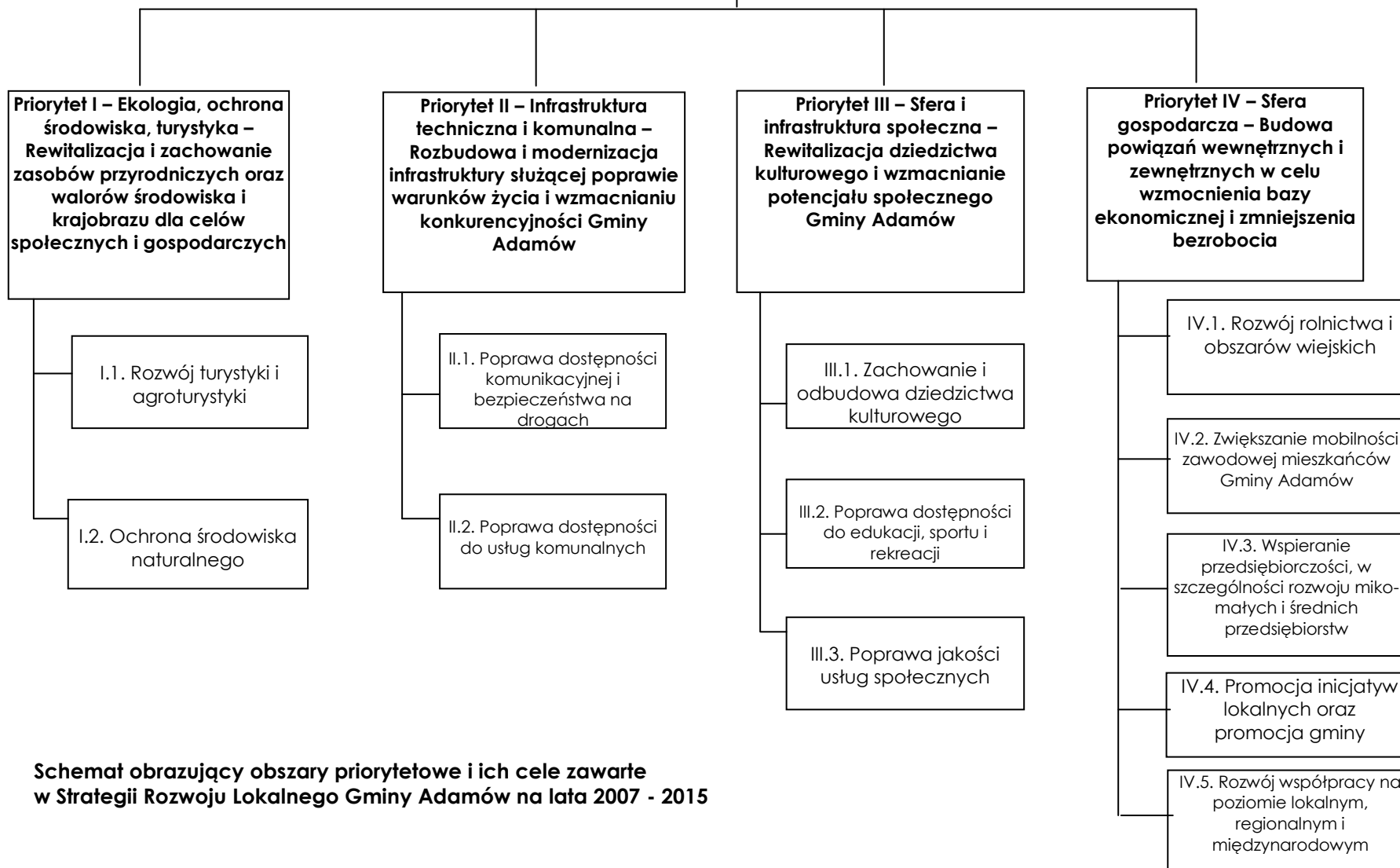
Cel 10: Wspieranie przedsiębiorczości, w szczególności rozwoju mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw

Cel 11: Promocja inicjatyw lokalnych oraz promocja gminy

Cel 12: Rozwój współpracy na poziomie lokalnym, regionalnym i międzynarodowym

Powiązanie celów strategicznych z priorytetami Strategii Rozwoju Lokalnego zobrazowane jest na schemacie:

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO GMINY ADAMÓW NA LATA 2007 – 2015



Schemat obrazujący obszary priorytetowe i ich cele zawarte w Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów na lata 2007 - 2015

VIII. CELE OPERACYJNE - KIERUNKI DZIAŁAŃ

Cele operacyjne stanowią uszczegółowienie celów strategicznych i są podstawą dla określenia kierunków działań, co przekłada się w dalszym etapie planowania na wyznaczenia szczegółowych zadań do realizacji. W ten sposób kierunki działań stanowią podstawę i uzasadnienie do umieszczania konkretnych zadań w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym.

Poniżej, dla poszczególnych celów strategicznych, w ramach priorytetów strategii, wyznaczania się następujące cele operacyjne – kierunki działań:

Priorytet 1

Ekologia, ochrona środowiska, turystyka – Rewitalizacja i zachowanie zasobów przyrodniczych oraz walorów środowiska i krajobrazu dla celów społecznych i gospodarczych

Cel I - 1: Rozwój turystyki i agroturystyki

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Podniesienie konkurencyjności produktów turystycznych;
- Podniesienie konkurencyjności oferty kulturalnej;
- Budowa systemu informacji turystycznej i kulturalnej;
- Wykorzystanie potencjału turystycznego, kulturowego, historycznego i przyrodniczego;
- Opracowanie oferty inwestycyjnej dla potencjalnych inwestorów w produkty turystyczne;

- Inwestycje materialne w sektorze turystyki: budowa, rozbudowa, adaptacja i modernizacja obiektów turystycznych.

Cel I - 2: Ochrona środowiska naturalnego

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Ograniczenie ilości zanieczyszczonych ścieków komunalnych odprowadzanych bezpośrednio do wód powierzchniowych – rozbudowa i modernizacja infrastruktury komunalnej;
- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodociągowej;
- Zmniejszenie ilości wprowadzanych do powietrza zanieczyszczeń pyłowych i gazowych;
- Ograniczenie negatywnego wpływu odpadów na wody podziemne, powietrze atmosferyczne i gleby;
- Wspieranie systemów informacyjnych ochrony środowiska, leśnictwa oraz monitoringu.

Priorytet 2

Infrastruktura techniczna i komunalna – Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej poprawie warunków życia i wzmocnieniu konkurencyjności Gminy Adamów

Cel II - 1: Poprawa dostępności komunikacyjnej i bezpieczeństwa na drogach

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Rozbudowa systemu dróg;
- Poprawa jakości dróg na wybranych odcinkach;
- Remont i budowa chodników;
- Modernizacja oświetlenia ulicznego.

Cel II - 2: Poprawa dostępności do usług komunalnych

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Rozbudowa infrastruktury poprawiającej dostępności do usług komunalnych
- Rozbudowa infrastruktury poprawiającej jakość usług komunalnych.

Priorytet 3

Sfera i infrastruktura społeczna – Rewitalizacja dziedzictwa kulturowego i wzmacnianie potencjału społecznego Gminy Adamów

Cel III - 1: Zachowanie i odbudowa dziedzictwa kulturowego

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Rozbudowa, adaptacja i modernizacja obiektów kultury narodowej i lokalnej, zwłaszcza obiektów znajdujących się w rejestrach zabytków;
- Inwentaryzacja wszelkiego typu źródeł: historycznych, bibliograficznych, fotograficznych, itp., należących do dziedzictwa kulturowego Gminy Adamów;
- Podwyższanie poziomu wiedzy na temat kultury i spuścizny kulturowej Gminy Adamów, co przyczyni się do wzrostu poczucia tożsamości i przynależności do społeczności lokalnej;
- Podniesienie atrakcyjności Gminy poprzez eksponowanie dziedzictwa kulturowego;
- Podjęcie działań w zakresie przystosowania obiektów dziedzictwa kulturowego do potrzeb turystyki.

Cel III - 2: Poprawa dostępności do edukacji, sportu i rekreacji

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Rozwój infrastruktury zapewniającej mieszkańcom dostęp do podstawowych usług w zakresie edukacji, sportu i rekreacji;
- Modernizacja i rozwój bazy edukacyjnej i sportowej szkół.

Cel III - 3: Poprawa jakości usług społecznych

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Rozwój infrastruktury społecznej zapewniającej mieszkańcom dostęp do podstawowych usług w zakresie edukacji, zdrowia, sportu i usług socjalnych;
- Poprawa infrastruktury dla realizacji funkcji administracyjnej.

Priorytet 4

Sfera gospodarcza – Budowa powiązań wewnętrznych i zewnętrznych

w celu wzmocnienia bazy ekonomicznej i zmniejszania bezrobocia

Cel IV - 1: Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Zwiększenie atrakcyjności obszarów wiejskich dla inwestorów lokalnych i inwestorów zewnętrznych;
- Podniesienie poziomu wykształcenia, w szczególności mieszkańców obszarów wiejskich;
- Zmniejszanie liczby zatrudnionych bezpośrednio w rolnictwie;
- Ograniczanie ukrytego bezrobocia;
- Niwelowanie zróżnicowania pomiędzy poszczególnymi miejscowościami gminy w zakresie dostępności do podstawowej infrastruktury technicznej, społecznej i kulturowej.

Cel IV - 2: Zwiększenie mobilności zawodowej mieszkańców Gminy Adamów

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Dostosowanie zasobów wiedzy mieszkańców do wymogów rynku pracy;
- Podwyższenie umiejętności zawodowych związanych z przyszłym profilem gospodarczym Gminy Adamów i Lubelszczyzny;
- Zmiana kwalifikacji zawodowych mieszkańców, w szczególności na obszarach wiejskich;
- Wyposażenie w umiejętności umożliwiające ponowne zatrudnienie i wykonywanie nowych zawodów osób zagrożonych bezrobociem i zmuszonych do zmiany profilu zatrudnienia w wyniku procesów restrukturyzacyjnych;
- Zapewnienie powszechnej dostępności do usług doradztwa zawodowego dla osób zmuszonych do reorientacji zawodowej.

Cel IV - 3: Wspieranie przedsiębiorczości, w szczególności rozwoju mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Kreowanie możliwości inwestycyjnych (między innymi infrastrukturę);
- Zwiększanie skłonności do podejmowania ryzyka działalności gospodarczej przez członków lokalnej społeczności, w szczególności wychodzących z rolnictwa;
- Zwiększenie liczby przedsiębiorstw powstających poza sektorami tradycyjnymi;
- Tworzenie warunków dla rozwoju i wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw sektora turystycznego, zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw.

Cel IV - 4: Promocja inicjatyw lokalnych oraz promocja gminy

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Inicjowanie i prowadzenie współpracy trójsektorowej;
- Opracowanie i wdrażaniem programu promocji gminy.

Cel IV - 5: Rozwój współpracy na poziomie lokalnym, regionalnym i międzynarodowym

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Prowadzenie współpracy z lokalnymi jednostkami samorządu terytorialnego;
- Współpraca międzyregionalna obejmująca wymianę informacji i doświadczeń w zakresie rozwoju regionalnego i przestrzennego oraz działań mających na celu zwiększenie spójności społeczno – gospodarczej;
- Wsparcie współpracy międzynarodowej w zakresie przedsięwzięć kulturalno – oświatowych oraz planowania przestrzennego infrastruktury transeuropejskiej, łączności, energetyki oraz ochrony środowiska.

Wypełnianie celów operacyjnych wymaga podjęcia szeregu zadań o charakterze przedsięwzięć inwestycyjnych i organizacyjnych. Wieloletni Plan Inwestycyjny zawarty w rozdziale XIII prezentuje zadania inwestycyjne zaplanowane do realizacji w okresie 2008 – 2010 oraz w dalszej perspektywie czasowej.

IX. ZGODNOŚĆ ZE STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI

Podstawowe strategiczne dokumenty planistyczne w Polsce to:

- **Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007 – 2013** – dokument przyjęty przez Radę Ministrów 29 listopada 2006 roku – podstawa dla opracowania Strategii Rozwoju Kraju – oraz
- **Strategia Rozwoju Kraju 2007 – 2015.**

Strategia Rozwoju Kraju 2007 – 2015 jest podstawowym dokumentem strategicznym określającym cele i priorytety polityki rozwoju w perspektywie najbliższych lat oraz warunki, które powinny ten rozwój zapewnić. Strategia Rozwoju Kraju jest nadrzędnym, wieloletnim dokumentem strategicznym rozwoju społeczno – gospodarczego kraju, stanowiącym punkt odniesienia zarówno dla innych strategii i programów rządowych, jak i opracowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego.

Horyzont czasowy Strategii wykracza poza okres nowej perspektywy finansowej UE obejmując dodatkowo dwa lata, w trakcie których, będą kontynuowane przedsięwzięcia finansowane ze środków unijnych przyznanych Polsce w budżecie na lata 2007 – 2013 (tzw. zasada n+2).

Głównym celem strategii jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski: poszczególnych obywateli i rodzin

Przez podniesienie poziomu życia rozumiemy wzrost dochodów w sektorze gospodarstw domowych, ułatwienie dostępu do edukacji i szkolenia, co prowadzi do podwyższenia poziomu wykształcenia społeczeństwa i podnoszenia kwalifikacji obywateli, wzrost zatrudnienia i

wydajności pracy, skutkujące zarówno obniżeniem bezrobocia, jak i zwiększeniem poziomu aktywności zawodowej oraz poprawę zdrowotności mieszkańców Polski.

Przez podniesienie jakości życia rozumiemy istotną poprawę stanu i wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród obywateli, możliwość korzystania z funkcjonalnej i łatwo dostępnej infrastruktury technicznej i społecznej, życie w czystym, zdrowym i sprzyjającym środowisku przyrodniczym, uczestnictwo w życiu demokratycznym, uczestnictwo w kulturze i turystyce, przynależność do zintegrowanej, pomocnej wspólnoty lokalnej, umożliwiającej lepszą harmonizację życia rodzinnego i zawodowego oraz aktywność w ramach społeczeństwa obywatelskiego.

Podniesienie poziomu i jakości życia ma umożliwić polityka państwa pozwalająca na szybki, trwały rozwój gospodarczy w perspektywie długookresowej, oparty na rozwoju kapitału ludzkiego, zwiększaniu innowacyjności i konkurencyjności gospodarki i regionów, w tym na inwestycjach w sferze badań i rozwoju, oraz na uzyskanie stabilnych warunków ekonomiczno-społecznych i środowiskowych zapewniających europejski poziom i jakość życia obywateli i rodzin w kraju i wspólnotach lokalnych. Funkcjonowanie wspólnoty i jej bezpieczeństwo powinno być oparte o zasadę subsydiarności. W sytuacjach zagrożeń przerastających możliwości reagowania społeczności lokalnej powinna ona mieć wsparcie właściwych organów administracji publicznej.

Dokument składa się z:

- części głównej obejmującej wprowadzenie, uwarunkowania i przesłanki rozwoju kraju, wizję Polski do 2015 r., cel główny i priorytety strategii wraz z wskaźnikami docelowymi, uwarunkowania realizacji strategii, źródła finansowania działań, system realizacji;

- załączników dostarczających uzupełniające informacje związane ze Strategią Rozwoju Kraju, jak zakres powiązania Strategii Rozwoju Kraju z innymi strategiami i programami, rozszerzoną diagnozę sytuacji społeczno – gospodarczej i przestrzennej kraju, zasady prowadzenia polityki regionalnej państwa oraz charakterystykę poszczególnych województw.

Priorytetami strategicznymi w Strategii Rozwoju Kraju są:

- Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki;
- Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej;
- Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości.;
- Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa;
- Rozwój obszarów wiejskich;
- Rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej.

Realizacja powyższych priorytetów będzie następować poprzez działania regulacyjne, decyzyjne i wdrożeniowe władz państwowych i administracji publicznej, jak i innych podmiotów życia społeczno – gospodarczego oraz system oceny postępu realizacji działań.

Celem generalnym Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów jest: **Poprawa warunków życia mieszkańców Gminy Adamów poprzez prowadzenie polityki zrównoważonego rozwoju gminy.**

Cel generalny Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów jest spójny z celem głównym Strategii Rozwoju Kraju, a priorytety strategii nawiązują do priorytetów określonych w Strategii Rozwoju Kraju.

Cele, priorytety i kierunki rozwoju na szczeblu regionalnym dla określa **Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006 – 2020.**

Misją Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego jest:

Uruchomienie wielokierunkowych procesów rozwojowych w regionie umożliwiających trwałą i zrównoważony rozwój województwa, przyczyniający się do poprawy jakości życia i wzrostu dobrobytu mieszkańców Lubelszczyzny

Celem nadrzędnym Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006 – 2020 jest:

Osiągnięcie trwałego i zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego poprzez zwiększenie konkurencyjności województwa oraz optymalne wykorzystanie jego wewnętrznych potencjałów rozwojowych

Cel nadrzędny składa się z dwóch zasadniczych części: opisu pożądanego stanu, do którego należy dążyć realizując Strategię, tj. trwałą i zrównoważony rozwój społeczno – gospodarczy Lubelszczyzny – oraz wskazania metody, czy też drogi dojścia do tego stanu, tj. poprzez zwiększenie konkurencyjności województwa oraz optymalne wykorzystanie jego wewnętrznych potencjałów rozwojowych. Istotą trwałego i zrównoważonego rozwoju województwa będzie powiązanie szybkiego tempa rozwoju gospodarczego i wzrostu jakości życia ludności z poprawą stanu środowiska przyrodniczego, z jednoczesnym dążeniem do zachowania go dla przyszłych pokoleń. Uzyskanie wysokiego tempa rozwoju gospodarczego jest warunkiem niezbędnym do zmniejszenia dystansu rozwojowego – konwergencji – województwa w stosunku do innych regionów Polski i Unii Europejskiej, a także umocnienia konkurencyjności regionu i zapewnienia wyższego poziomu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej Lubelszczyzny.

Cel nadrzędny Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego będzie możliwy do osiągnięcia poprzez realizację czterech celów pośrednich, będących w istocie rzeczy osiami priorytetowymi Strategii.

Priorytetowymi kierunkami rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006 – 2020 są:

- 1) Wzrost konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz jej zdolności do tworzenia miejsc pracy;
- 2) Rozwój nowoczesnego społeczeństwa i zasób ludzkich dostosowanych do wymogów gospodarki opartej na wiedzy;
- 3) Poprawa atrakcyjności i spójności terytorialnej Województwa Lubelskiego;
- 4) Rozwój współpracy międzyterytorialnej oraz poprawa skuteczności wdrażania polityki rozwoju regionu.

Do osiągnięcia celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego przyczynia się realizacja celów zapisanych w strategiach jednostek samorządu terytorialnego na szczeblu gmin i powiatów, zatem spójność celów i priorytetów Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów z dokumentami strategicznymi służy rozwojowi gminy, ale także przyczynia się do rozwoju regionu.

Priorytety i cele Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów spójne są także z „branżowymi” dokumentami strategicznymi na szczeblu regionalnym, na przykład:

- Program wojewódzki „Rozwój społeczeństwa informacyjnego dla Województwa Lubelskiego”;
- Strategia polityki społecznej Województwa Lubelskiego;
- Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego;
- Program zrównoważonego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich;
- Program ochrony środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2001 – 2015.

Podstawowym narzędziem wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego.

Celem głównym Regionalnego Programu Operacyjnego jest:

Podniesienie konkurencyjności Lubelszczyzny prowadzące do szybszego wzrostu gospodarczego oraz zwiększenia zatrudnienia z uwzględnieniem walorów naturalnych i kulturowych regionu

Cel główny osiągnięty będzie poprzez realizację celów szczegółowych, które zostały sformułowane w następujący sposób:

- Cel szczegółowy 1 – Zwiększenie konkurencyjności regionu poprzez wsparcie sektorów nowoczesnej gospodarki oraz przez stymulowanie innowacyjności;
- Cel szczegółowy 2 – Poprawa warunków inwestowania w województwie z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju;
- Cel szczegółowy 3 – Zwiększenie atrakcyjności Lubelszczyzny jako miejsca do zamieszkania, pracy i wypoczynku.

W kontekście określonych celów skonstruowano układ osi priorytetowych i działań Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego (2007 – 2013):

Oś priorytetowa 1 – Przedsiębiorczość i innowacje

Działanie 1.1 – Dotacje dla nowopowstałych mikroprzedsiębiorstw

Działanie 1.2 – Dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorstw

Działanie 1.3 – Dotacje inwestycyjne dla małych i średnich przedsiębiorstw

Działanie 1.4 – Dotacje inwestycyjne w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska oraz w zakresie odnawialnych źródeł energii

Działanie 1.5 – Dotacje inwestycyjne w dziedzinie turystyki

Działanie 1.6 – Badania i nowoczesne technologie w strategicznych dla regionu dziedzinach

Działanie 1.7 – Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw przez doradztwo

Oś priorytetowa 2 – Infrastruktura ekonomiczna

Działanie 2.1 – Instrumenty pożyczkowe i poręczeniowe dla przedsiębiorstw

 Poddziałanie 2.1.1 – Dokapitalizowanie i tworzenie funduszy pożyczkowych

 Poddziałanie 2.1.2 – Dokapitalizowanie i tworzenie funduszy poręczeń kredytowych

Działanie 2.2 – Regionalna infrastruktura B+R

Działanie 2.3 – Wsparcie instytucji otoczenia biznesu i transferu wiedzy

Działanie 2.4 – Marketing gospodarczy

Oś priorytetowa 3 – Atrakcyjność obszarów miejskich i tereny inwestycyjne

Działanie 3.1 – Tworzenie terenów inwestycyjnych

Działanie 3.2 – Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich

Oś priorytetowa 4 – Społeczeństwo informacyjne

Działanie 4.1 – Społeczeństwo informacyjne

Oś priorytetowa 5 – Transport

Działanie 5.1 – Regionalny układ transportowy

Działanie 5.2 – Lokalny układ transportowy

Działanie 5.3 – Miejski transport publiczny

Działanie 5.4 – Transport kolejowy

Działanie 5.5 – Transport lotniczy

Oś priorytetowa 6 – Środowisko i czysta energia

Działanie 6.1 – Ochrona i kształtowanie środowiska

Działanie 6.2 – Energia przyjazna środowisku

Oś priorytetowa 7 – Kultura, turystyka i współpraca międzyregionalna

Działanie 7.1 – Infrastruktura kultury i turystyki

Działanie 7.2 – Promocja kultury i turystyki

Działanie 7.3 – Współpraca międzyregionalna

Oś priorytetowa 8 – Infrastruktura społeczna

Działanie 8.1 – Infrastruktura dydaktyczna i społeczna szkół wyższych

Działanie 8.2 – Infrastruktura szkolna i sportowa

Działanie 8.3 – Ochrona zdrowia

Działanie 8.4 – Pomoc społeczna

Oś priorytetowa 9 – Pomoc techniczna

Działanie 9.1 – Wsparcie wdrażania RPO

Działanie 9.2 – Informacja i promocja RPO

Dwie pierwsze osie priorytetowe odnoszą się do przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu. Samorzady mogą ubiegać się o wsparcie projektów w ramach osi priorytetowych od 2 do 8.

Określone w rozdziale VII cele strategiczne Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów wpisują się w szczególności w osie priorytetowe Regionalnego Programu Operacyjnego: P 3, P4, P5, P6, P7 i P8.

X. SYSTEM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA

Najbardziej znanym i powszechnie stosowanym przez samorządy mechanizmem weryfikacji postępów wdrażania planów jest ich monitoring. Istota monitoringu polega na prowadzeniu stałych obserwacji i dokonywaniu systematycznych pomiarów przebiegu realizacji celów strategii. Ponieważ **Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów 2007 – 2015** jest zarówno narzędziem planowania, jak i wspomaganie rozwoju Gminy, stosownie do tych dwóch funkcji Strategii, zasadnym wydaje się wyróżnienie dwu płaszczyzn jego obserwacji i oceny.

Pierwszą płaszczyzną monitoringu jest obserwacja Strategii jako dokumentu planowania działań wspomagających rozwój z całą logiką uzasadnienia tych działań. W płaszczyźnie tej obserwacje należy prowadzić w trzech sferach:

- w sferze zmieniającej się diagnozowanej rzeczywistości;
- w sferze identyfikacji problemów;
- w sferze planowania rozwoju lokalnego.

Wymienione trzy sfery obserwacji dotyczą w istocie stopnia spójności z rzeczywistością i stopnia spójności z tymi uwarunkowaniami zewnętrznymi, którymi są osiągnięcia cywilizacyjne. Przyptyw informacji o tych osiągnięciach wywołuje potrzebę ich adaptacji na terenie Gminy. Obserwacja **Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów 2007 – 2015** jako dokumentu planowania działań wspomagających rozwój Gminy Adamów winna być przeprowadzana, co najmniej raz na rok. Zmienność uwarunkowań wpływających na potrzeby korygowania Strategii i względy organizacyjne służb planowania strategicznego mogą w przyszłości pokazać, jakie cykle czasu należy przyjąć.

Drugą płaszczyzną monitoringu jest obserwacja i ocena wdrażania zadań lub programów operacyjnych w życie, w tym obserwacja realizacji zadań w sferze materialnej, głównie inwestycyjnej, jak i obserwacja wdrażania przedsięwzięć organizacyjnych. Niezwykle korzystną sytuacją dla monitoringu jest sytuacja, gdy Strategia posiada zorganizowany podmiot koordynujący prace nad jego wdrażaniem, informujący wszystkich partnerów o najbliższych zamierzeniach rozwojowych i przyjmujący od nich wszelkie inicjatywy w tym zakresie.

Z planowaniem strategicznym nierozzerwalnie winien być związany system pomiaru efektów w formie **wskaźników** obrazujących miarę postępu i skuteczności wdrażania celów zawartych w strategii.

W metodologii planowania strategicznego stosuje się najczęściej wskaźniki na poziomie:

- produktu;
- rezultatu;
- oddziaływania.

Produkt to bezpośredni, materialny efekt realizacji przedsięwzięcia, mierzony konkretnymi wielkościami. Produkt jest wynikiem interwencji w stan aktualny.

Rezultat to bezpośredni wpływ zrealizowanego produktu na otoczenie społeczno – ekonomiczne, uzyskany natychmiast po zakończeniu danego projektu. Rezultaty to bezpośrednio, natychmiastowe efekty zrealizowanego projektu. Dostarczają one informacji o zmianach, jakie nastąpiły w wyniku wdrożenia projektu u beneficjentów pomocy, bezpośrednio po uzyskaniu przez nich wsparcia.

Oddziaływanie to długofalowe konsekwencje zrealizowanego produktu, wykraczające poza natychmiastowe efekty dla bezpośrednich beneficjentów, a także pośrednie konsekwencje dla innych adresatów, którzy skorzystali w wyniku realizacji projektu.

Pomiar efektów wdrażania strategii mierzony będzie poprzez zestaw **wskaźników** obrazujących miarę postępu i skuteczności realizacji celów zawartych w strategii.

Cel I - 1: Rozwój turystyki i agroturystyki

Wskaźniki:

- liczba obiektów bazy turystycznej;
- liczba zbudowanych / rozbudowanych / zaadaptowanych / zmodernizowanych obiektów turystycznych;
- liczba podmiotów świadczących usługi turystyczne;
- liczba turystów;
- liczba elementów systemu informacji turystycznej i kulturalnej;
- liczba opracowań na potrzeby informacji turystycznej.

Cel I - 2: Ochrona środowiska naturalnego

Wskaźniki:

- liczba km sieci kanalizacyjnej;
- liczba przyłączy do sieci kanalizacyjnej;
- liczba wybudowanych / zmodernizowanych oczyszczalni ścieków;
- liczba m³ oczyszczonych ścieków komunalnych;
- liczba km wodociągów;
- liczba zmodernizowanych ujęć wody;
- liczba przydomowych oczyszczalni ścieków;
- liczba km sieci gazowej.

Cel II - 1: Poprawa dostępności komunikacyjnej i bezpieczeństwa na drogach

Wskaźniki:

- liczba km nowych dróg;
- liczba km zmodernizowanych dróg;
- liczba km wyremontowanych chodników;
- liczba km wybudowanych chodników;
- liczba km odcinków zmodernizowanego oświetlenia ulicznego.

Cel II - 2: Poprawa dostępności do usług komunalnych

Wskaźniki:

- liczba gospodarstw domowych z dostępem do sieci wodociągowej;
- liczba gospodarstw domowych z dostępem do sieci wodociągowej.

Cel III - 1: Zachowanie i odbudowa dziedzictwa kulturowego

Wskaźniki:

- liczba wyremontowanych obiektów (zwłaszcza obiektów znajdujących się w rejestrach zabytków);
- liczba zrealizowanych projektów dotyczących inwentaryzacji źródeł: historycznych, bibliograficznych, fotograficznych, itp., należących do dziedzictwa kulturowego Gminy Adamów;
- liczba imprez dotyczących podwyższania poziomu wiedzy na temat kultury i spuścizny kulturowej Gminy Adamów;

- liczba wydawnictw (np. foldery) / stron internetowych i innych form upowszechniania informacji o kulturze Gminy Adamów.

Cel III - 2: Poprawa dostępności do edukacji, sportu i rekreacji

Wskaźniki:

- liczba wybudowanych / zmodernizowanych obiektów edukacji;
- liczba wybudowanych / zmodernizowanych obiektów sportowych i rekreacyjnych;
- liczba imprez kulturalnych / edukacyjnych / sportowych.

Cel III - 3: Poprawa jakości usług społecznych

Wskaźniki:

- liczba wybudowanych / zmodernizowanych obiektów kultury;
- liczba wybudowanych / zmodernizowanych obiektów usług społecznych i administracyjnych;
- liczba form usług społecznych.

Cel IV - 1: Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich

Wskaźniki:

- wskaźniki dostępności do podstawowej infrastruktury technicznej, społecznej i kulturowej;
- liczba nowopowstałych małych i średnich przedsiębiorstw;
- liczba zatrudnionych bezpośrednio w rolnictwie;
- wskaźnik bezrobocia;
- wskaźnik ukrytego bezrobocia;

- liczba turystów (korzystających z usług agroturystyki);
- liczba ofert inwestycyjnych dla potencjalnych inwestorów.

Cel IV - 2: Zwiększenie mobilności zawodowej mieszkańców Gminy Adamów

Wskaźniki:

- liczba szkoleń / warsztatów / prelekcji dostosowujących zasoby wiedzy mieszkańców do wymogów rynku pracy;
- wskaźnik poziomu wykształcenia mieszkańców;
- liczba przekwalifikowań zawodowych mieszkańców;
- liczba osób korzystających z doradztwa zawodowego;
- liczba rolników podejmujących działalność gospodarczą.

Cel IV - 3: Wsparcie przedsiębiorczości, w szczególności rozwoju mikro- małych o średnich przedsiębiorstw

Wskaźniki:

- liczba podmiotów gospodarczych – w formie indywidualnej przedsiębiorczości;
- liczba nowopowstałych małych i średnich przedsiębiorstw;
- liczba przedsiębiorstw powstałych poza sektorami tradycyjnymi;
- liczba przedsiębiorstw sektora turystycznego;
- liczba ofert inwestycyjnych dla potencjalnych inwestorów.

Cel IV - 4: Promocja inicjatyw lokalnych oraz promocja gminy

Wskaźniki:

- liczba projektów z zakresu promocji;
- liczba imprez / przedsięwzięć lokalnych;
- liczba przedsięwzięć z zakresu promocji.

Cel IV - 5: Rozwój współpracy na poziomie lokalnym, regionalnym i międzynarodowym

Wskaźniki:

- liczba projektów z zakresu współpracy lokalnej, regionalnej i międzynarodowej;
- liczba przedsięwzięć z zakresu współpracy lokalnej, regionalnej i międzynarodowej;
- liczba zawiązanych partnerstw dla realizacji projektów.

Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów uzależniona jest od możliwości finansowych gminy oraz od wysokości uzyskanych środków, zarówno krajowych jak i strukturalnych.

W celu efektywnego wdrażania Strategii konieczna będzie koordynacja działań na poziomie gminy. Rolę koordynatora pełnił będzie zespół zadaniowy, składający się z pracowników Urzędu Gminy Adamów – do zadań którego należało będzie:

- opiniowanie zmian i uzupełnień Strategii;
- zapewnienie zgodności realizacji Strategii z obowiązującymi przepisami (w zakresie zamówień publicznych, ochrony środowiska, ochrony dóbr dziedzictwa kulturowego);
- promocja Strategii;

- sporządzanie materiałów informacyjnych na temat wdrażania Strategii;
- sporządzanie informacji o nieprawidłowościach w realizacji Strategii;
- monitorowanie działań związanych z realizacją Strategii.

Instytucją wdrażającą Strategię Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów jest Urząd Gminy, na którym spoczywa obowiązek:

- opracowania i składania wniosków o dotacje;
- kontroli formalnej składanych wniosków i ich zgodności z obowiązującymi procedurami;
- zapewnienie informacji o finansowaniu projektów.

Ocena Strategii

Monitoring Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów polegał będzie na kontroli przebiegu realizacji projektów i zadań, prowadzących do osiągnięcia celów operacyjnych oraz celów strategicznych. Ocena stopnia realizacji Strategii służyła będzie przede wszystkim do oszacowania uzyskanych efektów z realizacji poszczególnych projektów. Oceniając projekty współfinansowane ze środków Unii Europejskiej przyjmuje się następujące typy ocen:

- ex – ante – przed realizacją projektu;
- mid – term – w połowie realizacji projektu;
- ex – post – na zakończenie projektu;
- on – going – na bieżąco.

Inicjowanie współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym oraz organizacjami pozarządowymi

Czynnikiem decydującym o realizacji Strategii jest współpraca pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi. Drugim istotnym czynnikiem w rozwoju gminy jest komunikacja władz samorządowych z mieszkańcami gminy. Współpraca

międzysektorowa miała miejsce na etapie opracowania strategii i będzie dalej prowadzona w odniesieniu do podejmowanych zadań inwestycyjnych i o charakterze nieinwestycyjnym.

Aktualizacja Strategii

Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów jest dokumentem otwartym i podlegała będzie aktualizacji w miarę potrzeb lokalnych. Podstawą do aktualizacji strategii będzie:

- analiza postępu w realizacji zadań podjętych w strategii;
- zmiany w lokalnej sytuacji społeczno – gospodarczej, np. nowe, pojawiające się problemy i uwarunkowania;
- zmiany w otoczeniu zewnętrznym, będące np. źródłem szans rozwojowych.

Promocja Strategii

Instytucją odpowiedzialną za promocję Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów jest Urząd Gminy w Adamowie. Celem działań związanych z promocją Strategii jest dotarcie do największej liczby beneficjentów działań objętych Strategią. W ramach promocji Strategii podejmowane zostaną m.in. działania:

- Ogłoszenie Strategii na stronie internetowej gminy;
- Materiały informacyjne dla beneficjentów zainteresowanych wybranym projektem;
- Spotkania z potencjalnymi partnerami w realizacji projektów;
- Publikacja w prasie lokalnej.

Wdrażanie strategii na poziomie operacyjnym

Za wdrażanie strategii na poziomie operacyjnym odpowiedzialny będzie Urząd Gminy w Adamowie, którego zadaniem będzie organizowanie i przeprowadzanie odpowiednich działań. Wśród działań najściślej związanych z realizacją projektów wynikających ze Strategii Rozwoju Lokalnego wskazać należy:

Sprawy techniczno – inwestycyjne, w tym między innymi:

- prowadzenie procedur przetargowych dotyczących zamówień publicznych;
- obsługa procesów inwestycyjnych gminy;
- utrzymywanie bądź nadzór technicznych nad obiektami użyteczności publicznej, terenami zieleni, drogami publicznymi, itp.;
- zarządzanie mieniem komunalnym oraz racjonalne gospodarowanie zasobem nieruchomości gminnych, w tym pozyskiwanie gruntów pod inwestycje;
- zarządzanie zagospodarowaniem przestrzennym;
- zarządzanie ochroną środowiska.

Sprawy finansowo – księgowo, w tym między innymi:

- obsługa finansowa budżetu, w tym prowadzenie rozliczeń inwestycji gminnych;
- podejmowanie działań w celu pozyskania środków spoza budżetu gminy na realizację zadań własnych;
- współdziałanie w pracach komisji przetargowej.

Sprawy związane z promocją gminy, kontaktami z mediami, turystyką, itd., w tym między innymi:

- promocja gminy;
- współpraca zagraniczna;
- nadzorowanie i współuczestniczenie w działaniach z zakresu turystyki, kultury, rekreacji i kultury.

System wdrażania na poziomie Urzędu Gminy obejmować będzie następujące działania:

- przygotowanie dokumentacji zadań objętych Planem, występowanie z wnioskami o dofinansowanie;

- przeprowadzenie procedur wyboru wykonawców zadań, kontraktowanie;
- monitorowanie przebiegu prac w ramach poszczególnych projektów;
- raportowanie kwartalne i roczne;
- przygotowanie propozycji dotyczących korekt w zakresie poszczególnych zadań;
- prowadzenie rozliczeń finansowych;
- prowadzenie działań promocyjnych i informacyjnych.

Za poszczególne zakresy zadań odpowiadają osoby – pracownicy Urzędu Gminy, zgodnie ze swoją właściwością i zakresem odpowiedzialności, w szczególności pracownicy:

- Referatu Rolnictwa, Inwestycji, Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska;
- Referatu Organizacyjnego i Spraw Obywatelskich;
- Referatu Finansowo – Księgowego.

Oprócz pracowników Urzędu Gminy we wdrażaniu Strategii uczestniczyć będą jednostki organizacyjne gminy, w szczególności szkoła, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Biblioteka. Wymienione jednostki, zgodnie ze swą właściwością współdziałać będą z pracownikami Urzędu Gminy na etapie realizacji niektórych projektów, a następnie odpowiedzialne będą za ich późniejsze funkcjonowanie.

Warunkiem niezbędnym dla wdrożenia strategii jest również uwzględnianie wydatków z nią związanych w kolejnych budżetach na lata 2008 – 2013. Za ten element odpowiada Rada Gminy. Dlatego też Wójt Gminy przedkładając Radzie projekty budżetów winien przetransponować do nich założenia finansowe zawarte w Strategii Rozwoju Lokalnego przewidziane w nim na dany rok.

Funkcję Instytucji Zarządzającej i koordynującej realizację Strategii Rozwoju Lokalnego będzie pełnił Wójt Gminy Adamów. Zakres zadań Instytucji Zarządzającej obejmuje między innymi:

- zbieranie danych statystycznych i finansowych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji projektów w ramach Strategii;
- zapewnienie zgodności realizacji Strategii z poszczególnymi dokumentami programowymi wyższego rzędu;
- zapewnienie przygotowania i wdrożenia planu działań w zakresie informacji i promocji Strategii;
- przygotowanie rocznych raportów nt. wdrażania Strategii, zbieranie informacji do rocznego raportu o nieprawidłowościach;
- dokonanie oceny ex-post po zakończeniu realizacji Strategii.

W celu sprawnego i efektywnego działania Strategii Rozwoju Lokalnego istnieje potrzeba ciągłego monitorowania rzeczowych projektów wchodzących w zakres Strategii oraz wydatków na ich realizację. Wójt Gminy odpowiada za proces monitorowania i raportowania wraz z podlegającym mu aparatem wykonawczym w postaci Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych Gminy.

Raport monitoringowy przedstawiony winien być Radzie Gminy i powinien zawierać:

- przebieg procesu wdrażania poszczególnych projektów;
- realizację planu finansowego;
- sposoby promocji projektów;
- zidentyfikowane przewidywane zagrożenia realizacji planu.

Strategia Rozwoju Lokalnego zostanie poddana ocenie po zakończeniu okresu objętego procesem planowania. Oceny dokonają pracownicy Urzędu Gminy i jednostki organizacyjne gminy. Raport z tej oceny zostaje przedstawiony Wójtowi Gminy, który następnie przedłoży ją Przewodniczącemu Rady Gminy.

Ocena ta powinna zawierać:

- daty rozpoczęcia i zakończenia projektów;
- sposoby zarządzania projektami po ich zakończeniu;
- potwierdzenie kosztów projektów;
- potwierdzenie realizacji założeń społeczno – ekonomicznych.

XI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Realizacja przewidzianych w Strategii Rozwoju Lokalnego projektów inwestycyjnych oraz zadań o charakterze nieinwestycyjnym wymaga zazwyczaj wydatkowania znacznych środków finansowych. W obecnej sytuacji ekonomiczno – prawnej główne źródła finansowania rozwoju lokalnego stanowią:

- Budżet jednostek samorządu terytorialnego: gmin, powiatów, województw;
- Budżet państwa: dotacje celowe, środki z rezerw celowych poszczególnych ministerstw;
- Środki funduszy celowych, np. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Środki z Funduszy Strukturalnych, Funduszu Spójności oraz Inicjatyw Wspólnotowych Unii Europejskiej;
- Środki w budżetu państwa, w tym w ramach kontraktów wojewódzkich;
- Fundusze prywatne oraz fundusze organizacji pozarządowych.

Działania na rzecz rozwoju lokalnego i regionalnego w Polsce uzyskują już od kilku lat wsparcie – początkowo z funduszy przedakcesyjnych: ISPA, PHARE, SAPARD, a po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej z Funduszy Strukturalnych oraz Funduszu Spójności. W skład Funduszy Strukturalnych wchodzi:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (European Regional Development Fund – ERDF), którego działania przyczyniają się do zmniejszania różnic poziomu rozwoju regionów państw Unii Europejskiej;

- Europejski Fundusz Społeczny (European Social Fund) koncentrujący się na zapobieganiu i przeciwdziałaniu bezrobociu, rozwijaniu potencjału kadrowego i integracji społecznej rynku pracy;
- Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (European Agriculture Guidance and Guarantee Fund) zajmujący się transformacją struktury rolnictwa oraz rozwojem obszarów wiejskich;
- Finansowy Instrument Wspierania Rybołówstwa (Financial Instrument for Fisheries Guidance) wspomagający zmiany strukturalne w tym sektorze gospodarki.

Część środków z funduszy strukturalnych przeznaczona jest na finansowanie tzw. Inicjatyw Wspólnoty. Są to:

- INTERREG – promujący nadgraniczną, międzynarodową i międzyregionalną współpracę, mającą na celu zrównoważony i harmonijny rozwój obszarów położonych przy granicach państw lub regionów;
- EQUAL – mający na celu zwalczanie wszelkiej dyskryminacji i nierówności w dostępie do zatrudnienia oraz promowanie integracji społecznej i zawodowej;
- URBAN – wspierający nowe strategie na rzecz ekonomicznej i społecznej regeneracji miast i terenów do nich przyległych, które są dotknięte lub zagrożone zjawiskami bezrobocia strukturalnego i przejawami patologii społecznej;
- LEADER – wspomagający nowoczesne strategie rozwoju terenów wiejskich.

Środki z Funduszy Strukturalnych dystrybuowane są w Polsce poprzez Programy Operacyjne. W okresie programowania 2007 – 2013 funkcjonują następujące programy operacyjne:

- Innowacyjna Gospodarka;

- Kapitał Ludzki;
- Infrastruktura i Środowisko;
- Rozwój Polski Wschodniej;
- Europejska Współpraca Terytorialna;
- Regionalne Programy Operacyjne;
- Pomoc Techniczna;
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Podstawowym źródłem środków z formie dotacji dla Gminy Adamów będzie Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego oraz program LEADER+.

Projekty o charakterze inwestycyjnym wymagają zazwyczaj współfinansowania z budżetu samorządu terytorialnego, ubiegającego się o dotacje. Analiza budżetu Gminy Adamów, z której wynikają możliwości finansowe gminy zawarta jest z rozdziale XIII – Wieloletni Plan Inwestycyjny.

XII. KONSULTACJE SPOŁECZNE

Planowanie strategiczne rozwoju Gminy Adamów prowadzone jest systematycznie od kilku lat. Wyrazem tego rodzaju polityki podjętej przez gminę są wypracowane i wdrażane dokumenty strategiczne, jak:

- Strategia Gminy Adamów na lata 2000 – 2010;
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów na lata 2004 – 2006, wprowadzony uchwałą Rady Gminy Adamów z dnia 7 czerwca 2004;
- Gminna Strategia Integracji i Polityki Społecznej Gminy Adamów – wprowadzona uchwałą nr XIV/104/2004 Rady Gminy Adamów z dnia 27 kwietnia 2004;
- Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Adamów – wprowadzona uchwałą nr X/53/2007 Rady Gminy Adamów z dnia 9 września 2007.

Zatem niniejsza Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów na lata 2007 – 2015 jest kontynuacją wcześniej podjętych działań planistycznych.

Nieodłącznym elementem zastosowanej metodologii przy opracowania obecnej Strategii Rozwoju Lokalnego jest partycypacja społeczna na etapie budowania strategii, a następnie na etapie jej wdrażania. Proces uspołecznienia prac nad strategią miał formę konsultacji społecznych, polegających na przeprowadzeniu warsztatów problemowych, w których uczestniczyli przedstawiciele Urzędu Gminy, Rady Gminy oraz różnych grup społecznych, zawodowych oraz przedstawiciele poszczególnych miejscowości gminy (sołtysi). Załącznik 2 zawiera listę uczestników warsztatów nad Strategią Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów, które odbyły się w Adamowie w dniu 10.09.2007 roku.

W trakcie warsztatów sporządzono analizę SWOT, wynikającą z obecnej sytuacji społeczno – ekonomicznej gminy, analizę problemów oraz weryfikację misji i celów strategicznych, określonych we wcześniejszych dokumentach planistycznych gminy. Przedyskutowano i uaktualniono także cele operacyjne oraz priorytetowe zadania inwestycyjne, będące podstawą skonstruowania Wieloletniego Planu Inwestycyjnego.

Zatem obecne warsztaty nad Strategią Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów były kolejnym etapem we wcześniej zainicjowanym procesie konsultacji społecznych – podjętym i realizowanym przy opracowywaniu i wdrażaniu Planu Rozwoju Lokalnego lata 2004 – 2006.

W dniu 15.11.2007 na sesji Rady Gminy Adamów prowadzona była ponowna dyskusja nad celem generalnym strategii, priorytetami rozwoju oraz celami operacyjnymi.

Proces partycypacji społecznej w odniesieniu do Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów na lata 2007 – 2015 dotyczy dwóch etapów:

- opracowania strategii;
- wdrażania strategii.

Skuteczne wdrażanie strategii zależy nie tylko od aktywnej pracy Urzędu Gminy – i przeprowadzania projektów infrastrukturalnych, ale wymaga włączenia się szerokich kręgów społecznych do tego procesu. W szczególności ma to odniesienie do osiągnięcia celów „miękkich” strategii, dotyczących np. rozwoju kultury, edukacji, przedsiębiorczości, turystyki. Modelowym rozwiązaniem w tym zakresie jest podjęcie współpracy „Trzech Sektorów”, to jest samorządu, organizacji społecznych i pozarządowych oraz sektora prywatnego (przedsiębiorcy, rolnicy).

XIII. WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY

Wieloletni Plan Inwestycyjny stanowi instrument wdrażania strategii rozwoju. Wskazuje konkretne zadania – projekty, które będą realizowane w założonym horyzoncie czasowym wraz z oszacowaniem kosztów ich realizacji. Zadania te wynikają z przyjętych w strategii celów i kierunków działań, a ich realizacja przyczynia się do osiągnięcia założonych wskaźników.

Wieloletni Plan Inwestycyjny Gminy Adamów na latach 2008 – 2010 sporządzony został z zachowaniem zasad wskazanych w art. 166 ustawy o finansach publicznych i zawarty jest w Załączniku 6.

Zadania zostały zestawione w kontekście celów strategicznych, do których osiągnięcia dane zadanie się przyczynia.

Obrane kryteria wyboru zadań:

1. Istotność zadania dla osiągnięcia celów strategii;
2. Pilność zadania z uwagi na potrzeby społeczne i gospodarcze;
3. Stopień przygotowania zadania do wdrożenia, w tym:
 - ujęcie w Planie Zagospodarowania Przestrzennego,
 - uregulowana własność nieruchomości,
 - projekt techniczny,
 - możliwości uzyskania wsparcia w formie dotacji.

Wieloletni Plan Inwestycyjny powinien być sporządzony w powiązaniu z Wieloletnim Planem Finansowym, który określa możliwości finansowe budżetu gminy w zakresie zapewnienia współfinansowania zaplanowanych zadań inwestycyjnych oraz ich utrzymania w okresie eksploatacji.

Wieloletni Plan Inwestycyjny i Wieloletni Plan Finansowy to narzędzie skutecznego zarządzania finansami gminy, umożliwiające zaplanowanie zadań inwestycyjnych w oparciu o solidne dane finansowe oraz z pełnym przekonaniem, co do ich faktycznej wartości dla gminy. Pozwala on na realistyczną ocenę możliwości finansowych gminy i pomaga w wyborze priorytetowych inwestycji. Prowadzi do efektywnej i oszczędnej realizacji konkretnego pakietu inwestycji.

Podjęcie działań planistycznych umożliwia terminową realizację procesu przygotowania inwestycji, rozpoczęcie często długotrwałych działań związanych z uregulowaniem kwestii terenowo – prawnych, uzyskaniem pozwolenia na budowę, a w kolejnym etapie wybór wykonawcy danego zadania inwestycyjnego. Wieloletni Plan Inwestycyjny pozwala na zaplanowanie scenariusza struktury finansowania inwestycji i podjęcie działań z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym, w tym także działań polegających na pozyskiwaniu środków ze źródeł pozabudżetowych, na przykład dotacji z Funduszy Strukturalnych.

Budżet Gminy Adamów w latach 2004 – 2007 w zł

	Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007
I.	DOCHODY OGÓŁEM	7 316 623	7 828 550	8 266 408	9 757 496
1.	Podatki i opłaty pobierane przez gminę	1 581 876	1 528 978	1 631 325	2 239 114
	• podatek rolny	335 793	344 017	315 555	545 251
	• podatek od nieruchomości	706 737	487 576	585 946	897 200
	• podatek leśny	65 168	74 160	77 844	123 760
	• podatek od środków transportowych	13 263	41 058	152 352	58 000
	• podatek dochodowy od osób fizycznych	3 002	2 376	2 211	3 500

	prowadzących działalność gospodarczą				
	• podatek od spadków i darowizn	30 971	27 599	4 778	24 700
	• opłata skarbowa	15 711	17 767	16 434	23 300
	• opłata targowa	-	-	-	-
	• pozostałe dochody	411 231	534 425	476 205	563 403
2.	Udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	474 421	495 967	545 295	611 276
3.	Dotacje celowe z budżetu państwa	1 350 411	1 325 414	1 984 104	2 146 182
4.	Środki na dofinansowanie zadań gminy ze źródeł pozabudżetowych	-	464 080	-	-
5.	Subwencja ogólna	3 909 915	4 014 111	4 105 684	4 760 924
	• subwencja podstawowa	1 578 131	1 738 246	1 692 448	2 082 427
	• subwencja oświatowa	2 316 410	2 271 924	2 384 795	2 678 497
	• subwencja drogowa	-	-	-	-
6.	Część rekompensująca subwencji ogólnej dla gmin	15 374	-	-	-
7.	Różne rozliczenia finansowe	-	3 941	-	-
8.	Uzupełnienie subwencji ogólnej dla gmin	-	-	28 441	-
II.	WYDATKI OGÓŁEM	7 744 125	7 328 201	8 689 278	11 058 909
1.	Wydatki inwestycyjne	2 223 789	1 176 819	1 747 627	3 137 445
2.	Wydatki bieżące	5 520 333	6 151 382	6 941 651	7 921 464

		6			
	• wynagrodzenia	2 566 953	2 857 690	2 991 568	3 518 487
	• pochodne od wynagrodzeń	639 989	652 919	797 194	916 507
	• wydatki rzeczowe	2 220 494	2 504 763	3 019 780	3 348 470
	• dotacje	92 900	136 010	133 109	138 000
III.	WYNIK FINANSOWY	- 427 502	500 349	- 422 870	- 1 301 413
IV.	ŹRÓDŁO POKRYCIA DEFICYTU	nadwyżka z lat ubiegłych (kredyty i pożyczki)	-	nadwyżka z lat ubiegłych	kredyty i pożyczki

Poniżej zaprezentowano zbiorcze zestawienie wydatków inwestycyjnych zaplanowanych w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym. Poza ogólną wartością wydatków przypadających na poszczególne lata można porównać wysokość zaplanowanych na każdy rok środków własnych z możliwościami budżetu Gminy Adamów pokrycia wkładu własnego przy współfinansowaniu przedsięwzięć inwestycyjnych.

I. Zaplanowane wydatki inwestycyjne ogółem (w latach 2008 – 2013) – 21 975 000 zł

II. Rok 2008: Zaplanowane wydatki inwestycyjne ogółem – 1 762 000 zł

Zaplanowany wkład własny – 1 221 500 zł

III. Rok 2009: Zaplanowane wydatki inwestycyjne ogółem – 4 410 000 zł

Zaplanowany wkład własny – 1 526 000 zł

IV. Rok 2010: Zaplanowane wydatki inwestycyjne ogółem – 5 580 000 zł

Zaplanowany wkład własny – 1 926 000 zł

Należy podkreślić, że Gmina Adamów posiada duże doświadczenie w realizacji projektów współfinansowanych z różnych funduszy wsparcia. Załącznik nr 5 zawiera zestawienie projektów zrealizowanych przez gminę z dofinansowaniem uzyskanym w ramach funduszy europejskich oraz z innych źródeł.

XIV. ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1 – Zestawienie dokumentów i opracowań, które wykorzystano przy opracowaniu Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów;

Załącznik 2 – Lista uczestników warsztatów nad Strategią Rozwoju Lokalnego Gminy Adamów;

Załącznik 3 – Mapy sytuacyjne;

Załącznik 4 – Zestaw tabel z danymi statystycznymi – Gmina Adamów na tle Powiatu Zamojskiego;

Załącznik 5 – Zestawienie projektów zrealizowanych przez Gminę Adamów z dofinansowaniem uzyskanym w ramach funduszy europejskich oraz z innych źródeł

Załącznik 6 – Wieloletni Plan Inwestycyjny Gminy Adamów na lata 2008 – 2010